

Inż. STANISŁAW WOJNAROWICZ



Trzyletni plan inwestycyjny w dziedzinie wodociągów i kanalizacji

Referat zgłoszony na Zjazd Techników Polskich w Katowicach w dn. 1–3 grudnia 1946 r.

*Komisja Zrzeszenia Wodociągowców,
Gazowników i Techników Sanitarnych
pod przewodnictwem prof. inż.
St. Wojnarowicza.*

Wstęp.

Podstawą dla pracy Komisji jest referat Biura Studiów Wodociągowo - Kanalizacyjnych przy Głównym Urzędzie Planowania Przestrzennego.

Po zapoznaniu się z materiałem Komisja jednomyślnie uchwaliła, że:

1. brak jest danych do ułożenia realnego planu w danej dziedzinie,
2. materiałów tych Komisja nie jest w stanie zebrać przed Kongresem Techników ze względu na brak środków i czasu,
3. pozytywna praca Komisji ograniczy się do ustalenia metody według której powinien być projekt opracowany,
4. posilkując się materiałem posiadanym przez Komisję opracuje ona plan przybliżony, co pozwoli naświetlić cyfry przyjęte w projekcie Gł.U.P.P.,
5. Komisja wysunie na podstawie swych wywodów wnioski praktyczne, których zrealizowanie umożliwi usunięcie istniejących niedociągnięć.

Naświetlenie założeń projektu Gł. U. P. P.

Zacznijmy od naświetlenia założeń Gł. U.P.P.

Okres 3-letni, objęty planem, będzie okresem odbudowy. W myśl założeń C. U. P. przewiduje się na pewnych odcinkach skoncentrowanie wysiłków, na innych możliwość nawet częściowej dekapitalizacji.

Nie bacząc na ogólne zacofanie Polski w dziedzinie inwestycji wodociągowo - kanalizacyjnych — Biuro Studiów uznaje, że w okresie planowym praca na omawianym odcinku będzie prowadzona

w zmniejszonym zakresie. Ten punkt widzenia, niesłusztę należy przyjąć.

W dalszym ciągu referat przytacza cyfry wydatkowane na inwestycje wodociągowo - kanalizacyjne w latach 35 — 38 z podziałem na kredyty samorządów i Funduszu Pracy.

Zdaniem Komisji wyciąganie z tych danych jakichkolwiek analogii do obecnych stosunków jest niewłaściwe. Terytorialnie Polska przedwojenna i obecna to dwa różne pojęcia. Różnice strukturalne również wpływają na ustalenie zupełnie innych możliwości produkcyjnych dziś niż przed wojną. Wszyscy pamiętamy pracę robotnika wynagradzanego w/3 stawek Funduszu Pracy, pracującego ograniczoną ilość dni w tygodniu. Wydajność na tego rodzaju robotach nie może stanowić wzorca na dzisiaj.

Z tych względów liczby przedwojennych inwestycji nie mogą żadną miarą służyć do jakichkolwiek porównań z liczbami planowanymi.

W dalszym ciągu uznając słuszość założenia, że na interesującym nas odcinku podstawą obliczeniową jest człowiek, a właściwie jego zasadnicze potrzeby, komisja wypowiada się krytycznie na temat możliwości układania długofalowych planów w obecnym okresie. Oczywiście, w dziedzinie podstawowych urządzeń gospodarczych planowanie długofalowe jest konieczne.

Inwestycje wodociągowo - Kanalizacyjne są pochodną ruchu budowlanego. Wszelkie przewidywania w tej dziedzinie u nas obecnie są fantazją bez większej wartości. Określenie ilości zaludnienia w roku 75 na 32 000 000 mieszkańców przy 17 000 000 mieszkańców w miastach niema dostatecznych podstaw. Są specjaliści w tej dziedzinie, którzy typują liczbę globalną mieszkańców w 1975 roku na 40 000 000 i podają szereg uzasadnień w tej materii. A już określenie ilości mieszkańców naszych

miast w 1975 r. niema żadnych podstaw. Musimy w ciągu najbliższych lat ograniczyć się do obserwacji wielkich przemian ludnościowych, jakie w naszym kraju obecnie zachodzą, a w planowaniu zastrzymać się na najkrótszym i najbliższym przewidywaniu.

Projekt nie ustala źródeł, skąd mogą być czerpane środki na ten cel. Należy się dorożumiewać, że będą to dotacje państwowe. Nie uważamy takiego postawienia sprawy za właściwe.

Resztę zagadnień w związku z referatem Biura Studiów omówimy w dalszej części naszych rozważań.

Z kolei przejdziemy do metody, według której należy opracować plan 3-letni.

Komisja wyszła z następujących założeń:

I. Należy opracować monografię istniejących urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych w miastach polskich. Istniejące w tej dziedzinie zarówno polskie jak i niemieckie są przestarzałe i z natury rzeczy nie podają zmian jakie zaistniały na skutek zniszczeń miast i samych urządzeń. Przyjęcie w projekcie zniszczeń wojennych w wysokości 5% jest cyfrą nie umotywowaną. Monografia połączona z szacunkiem majątku dobrze przeprowadzona będzie podstawą do realnych planów na przyszłość.

II. Potrzeby inwestycyjne kraju w dziedzinie wodoc.-kanal. dzielimy na następujące grupy:

- 1) odbudowa zniszczeń wojennych — liczba, zdaniem Komisji, nie dająca się dzisiaj dokładnie uchwycić,
- 2) inwestycje wynikające z normalnego procesu amortyzacyjnego istniejących urządzeń,
- 3) inwestycje dla wyrównania wzrastających potrzeb z racji przyrostu ludności miast,
- 4) inwestycje dla wyrównania zacofania Polski w tej dziedzinie z podziałem na:
 - a) inwestycje w miastach posiadających ułamkowe urządzenia,
 - b) inwestycje w miastach bez tych urządzeń,
 - c) inwestycje na wsi.

Zdaniem Komisji w planie 3-letnim powinniśmy objąć pierwsze dwie grupy. Obserwacje przebiegu dotychczasowego realizowania potrzeb mówią, że realnie wykonamy zaledwie część pierwszej grupy, co oznaczałoby duże cofnięcie się wstecz w porównaniu ze stanem przedwojennym.

III. Źródłem pokrycia wydatków na potrzeby wymienione w grupie 2-iej i 3-iej, t. j. na wyrównanie normalnego procesu amortyzacyjnego i rozbudowę

centralnych urządzeń miejskich w miarę wzrostu załudnienia, powinny być dochody własne i sniejących zakładów. Jakakolwiek polityka w tej dziedzinie dziś nie istnieje. Fantastyczne rozpiętości opłat za wodę i kanały w różnych miastach od 2 do 30 zł za m³ wody wraz z opłatą kanałową — rozpiętość nie mogąca znaleźć żadnego uzasadnienia w warunkach terenowych — jest tutaj aż nazbyt wyraźnym wskaźnikiem. Ponieważ z różnych względów, których nie czas tutaj analizować, w większości miast naszych istnieją opłaty nie wystarczające na normalne wynagradzanie personelu — stąd postulatem staje się konieczność znormalizowania stosunków w tej dziedzinie w całym Państwie.

Sygnalizujemy więc konieczność prawidłowego rozwiązania spraw centralnego zarządu zakładami wodociągowymi i kanalizacyjnymi. Zagadnienie, mające dla realizacji jakiegokolwiek racjonalnej polityki w tej dziedzinie podstawowe znaczenie.

Postulat programowy Komisji w tej dziedzinie brzmi: należy powołać organ państwowy regulujący gospodarkę zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych na terenie całego Państwa.

IV. Z kolei zagadnienie materiałów, potrzebnych na wykonanie zamierzonych inwestycji.

Można je podzielić na trzy grupy:

- 1) materiały, jak wodomierze, rury żeliwne i kamionkowe, armatura sieciowa etc. odpowiednich średnic, których produkcja całkowita jest konsumowana w naszym zakresie.
- 2) materiały, jak rury stalowe, zespoły pompowe, gdzie zapotrzebowanie danej dziedziny stanowi gros produkcji rynkowej.
- 3) materiały, jak cegła, cement, drzewo, których zapotrzebowanie stanowi ułamek zapotrzebowania ogólnorynkowego.

W odniesieniu do pierwszych dwóch kategorii materiałów należałoby przeprowadzić dokładne uzgodnienie zamierzonej wielkości produkcji z zapotrzebowaniem według planu. Projekt Biura Studiów tak daleko nie jest posunięty. Komisja próbując tę lukę uzupełnić natknęła się na trudności, których nie zdołała pokonać. Pozostaje nam więc zasygnalizować potrzebę takiej akcji ze wskazaniem, że obecnie jest źle. Przemysł odnośny albo nie rusza i na pewnych odcinkach odczuwamy głód towarów, albo produkować może ilości, które znacznie przekraczają obecne zdolności konsumpcyjne rynku. Pierwszy wypadek ma miejsce na odcinku wodomierzy.

których jest stale brak. Przykładem drugim jest produkcja rur żeliwnych, gdzie fabryka przechodzi na produkcję odlewów maszynowych względnie szuka rynku zbytu zagranicą, mimo dużych potencjalnych możliwości konsumpcyjnych w kraju. Realny plan gospodarczy powinien to zagadnienie opracować szczegółowo.

V. [Z kolei przystąpimy do omówienia zagadnienia kadr ludzkich, które rozpada się na dwa elementy:

- 1) specjaliści wszystkich stopni,
- 2) robotnicy niewykwalifikowani.

Oдноśnie zagadnienia pierwszego Komisja stwierdza, że:

- 1) na rynku brak już dzisiaj sił fachowych,
- 2) szkolenie nowego narybku odbywa się bezplanowo, czego dowodem jest, że nie można otrzymać żadnych liczb ilości absolwentów szkół zawodowych danych specjalności.
- 3) brak lektury technicznej polskiej dla wszystkich poziomów oraz duże trudności w użytkowaniu wydawnictw periodycznych i książek w obcych językach.

Zdaniem Komisji opracowanie szczegółowej akcji na tym odcinku, jako zharmonizowanej części dużej akcji, obejmującej całość naszego przemysłu, staje się sprawą palącą.

Oдноśnie kadr robotników niewykwalifikowanych to plan powinien ustalić wielkość swego zapotrzebowania na siły robocze, co powinno być zharmonizowane z zapotrzebowaniami całości naszego przemysłu. Na tym odcinku należałoby przeanalizować zagadnienie wydajności pracy, boć przecież istnieje prosta zależność: Praca do wykonania = ilości robotników $\times$ wydajność przeciętna. Wnikliwy plan powinien po przez analizę istniejących stosunków dojść do ustalenia przeciętnej wydajności obecnej, oraz wskazać środki, które należałoby zastosować dla dojścia do wydajności optymalnej. To nader ważne zagadnienie dla naszej przyszłości musi być szczegółowo przepracowane.

VII. Na ostatku trzeba by w planie gospodarczym przewidzieć wyposażenie technicznie pracujących w dostosowane do warunków pracy narzędzia i maszyny.

Na odcinku narzędzi dużo jest u nas do zrobienia. Dobór narzędzi odpowiednio do wykonywanych robót, choćby np. ustalenie typu łopaty w zależności od gruntu. Praca ta stoi przed nami i całkowity plan powinien również choćby sygnalizować potrzebę opracowania tego zagadnienia.

Wyposażenie robót w narzędzia i urządzenia

maszynowe, zmniejszy udział robocizny. Narazie jednak na odcinku najbliższego trzylecia nie należy się spodziewać większych zmian w tej dziedzinie.

[W konkluzji Komisja stwierdza: opracowanie realnego planu inwestycji wodociągowo-kanalizacyjnych wymaga gruntownego przepracowania przy współudziale specjalistów całej Polski.

PRZYBLIŻONE DANE W OPRACOWANIU KOMISJI

Przechodzimy z kolei do wypracowania liczb, które pozwoliłyby na naświetlenie zamierzeń Biura Studiów.

Wielkości zniszczeń wojennych Komisja nie mogła oszacować, choć dla planu trzyletniego cyfra ta miałaby znaczenie podstawowe. Przyjęte w obliczeniach Biura Studiów 5% majątku zakładów wodociągowych i kanalizacyjnych nie ma żadnych realnych podstaw. Jedynie szacunek przeprowadzony przez biegłych w terenie mógłby dać w tej materii wyraźną odpowiedź. Zrzeszenie rozporządza odpowiednią ilością specjalistów. Nie ma natomiast narażenie potrzebnych środków i — przed Kongresem nie było czasu. Zagadnienie pozostaje więc otwarte.

Z kolei zagadnienie oszacowania majątku i ustalenia wysokości amortyzacyjnej. Na tym odcinku również należałoby przeprowadzić poważną pracę wstępną. XXIII Zjazd Gaz. Wod. i Tech. Sanit. w Bydgoszczy wypowiedział się wyraźnie za potrzebą opracowania monografii zakładów wod.-kan. i gazowni.

Nim ta konieczna z wielu względów praca zostanie wykonana, przeprowadzono wycenę prawniczą, posiłkując się pracą inż. I. Piotrowskiego „Wodociągi i kanalizacja miast polskich w świetle liczb i wykresów” oraz monografiami niemieckimi.

Przy opracowywaniu materiałów do niniejszego z pośród członków Komisji wzięli udział: dyr. inż. G. Foltński, nacz. inż. H. Stamatello, inż. E. Mosakowski oraz inż. R. Stępniewski.

Obecnie bierzemy cyfry końcowe z tego obliczenia:

Majątek	Średnia stopa amortyzacyjna	Fundusz amortyzacyjny
1.000.000.000.— zł.*)	2,5 %	ok. 25.000.000 zł.

Zdaniem Komisji inwestycje w tej wysokości i usunięcie zniszczeń wojennych byłoby programem minimalnym. Pominęlibyśmy wtedy konieczność rozbudowy zakładów wodociągowych i kanalizacyjnych ze względu na przyrost ludności oraz nie

*) Wszystkie sumy w złotych z 1938 r.

uczyniłbyśmy nie dla odrobienia zaniechania naszego na tym odcinku. Projekt Biura Studiów przyjmuje cyfry planu w poszczególnych latach na 12. — 134 i — 149 milj. — Jak widzimy są to wielkości o połowę niższe od kwoty potrzebnego funduszu amortyzacyjnego.

Tyle o planie finansowym.

Odnosnie do gospodarki materiałowej Komisja podkreśla konieczność harmonizacji możliwości przemysłu z potrzebami inwestycyjnymi, gdyż obecnie na tym odcinku niema żadnego współdziałania.

Z kolei przechodzimy do zagadnienia kadr. Nacz. inż. H. Stama'ello na podstawie analizy przeprowadził dane liczbowe z 1938 r., pozwalające wyliczyć z kwoty będącej do przerobienia — ilości potrzebnych kadr ludzkich.

Wydatki całkowite (materiał + robocizna) wynoszą na robotniko-dniówkę przy robotach

wodociągowych — 22 zł.

kanalizacyjnych — 20,5 zł.

Do obliczeń przyjmujemy cyfrę wyższą, 22 zł. dla obu kategorii robót. Rocznie jeden robotnik będzie kosztował:

$$22 \text{ zł.} \times 12 \frac{\text{mies.}}{\text{rok}} \times 25 \frac{\text{dni}}{\text{mies.}} = 6.600 \text{ zł.}$$

Komisja na podstawie obserwacji stosunków obecnych uważa, że do określenia rzeczywistej liczby robotników trzeba zastosować współczynnik odpowiadający zmniejszeniu wydajności pracy w stosunku do przedwojennej.

Obecnie Komisja określiła $\varphi = 0.5$.

W rezultacie ilość potrzebnych robotników na się $25\,000\,000 : 6.600 \times 0.5 = \text{ok. } 7.600$ ludzi z czego 40% powinni stanowić robotnicy wykwalifikowani.

Orientacyjnie przyjmujemy ilość

inżynierów = ilość robot. $\times 0,004 = \text{ok. } 30^*)$

techników = „ „ $\times 0,009 = \text{„ } 70$

majstrów = „ „ $\times 0,037 = \text{„ } 200$

Cyfry te częściowo pokrywają się z wyliczeniami Biura Studiów, co nie przeszkadza, że zagadnienie sił fachowych traktujemy jako nader ważne, wymagające specjalnej czynności.

WNIOSKI PRAKTYCZNE

Przechodzimy do końcowych wywodów. Przed wojną 25% obrotu brutto zakładów wodoc. i kanal. jako „czysty zysk” szły do kas miejskich. Rezulta-

ty — oczywiście. Na odcinku tych podstawowych inwestycji miejskich cofaliśmy się wstecz.

O odpisach amortyzacyjnych nie było mowy, przedsiębiorstwa stopniowo zjadały swój własny kapitał zakładowy. Czy mamy te błędy powtarzać? Wydaje się logicznym, aby miejskie zakłady wodociągowe i kanalizacyjne prowadziły gospodarkę racjonalną. Amortyzacja jest równie dobrym składnikiem kosztów własnych, jak robocizna lub materiał, i nie może być pominięta w kalkulacji. To elementarne wymaganie powinno być z żelazną konsekwencją zrealizowane.

Do czego doprowadzi gospodarka miasta, pobierającego 2 zł. za m³ wody a nie pobierającego żadnej opłaty kanałowej. Oczywiście po pewnym czasie urządzenie całe zostanie zniszczone i miasto stanie przed zagadnieniem jednorazowych dużych wkładów. Tempo tego zniszczenia będzie dość szybkie, jako że marnie płatny personel rekrutować się będzie z elementów nieodpowiedzialnych, nie mających należytych kwalifikacji. A co będzie jeśli zjawiska tego rodzaju będą nagminne i skarb stanie wobec radykalnego odnowienia urządzeń w całym szeregu miast i miasteczek?

Czy nie będzie to równoznaczne z prawdziwą klęską gospodarczą?

Z drugiej strony należy wyraźnie odgrodzić finanse zakładów wodoc. i kanal. od kas miejskich. Administracja miejska powinna mieć własne, wystarczające źródła dochodów.

Wszelkie, nieuzasadnione traktowanie zakładów wodoc. i kanal. jako źródła podatkowego dla miast powoduje szkodliwe pod każdym względem kurczenie się konsumpcji.

Z rozważań tych wynika nieodparcie postulat, że kalkulacja cen jednostkowych za wodę i kanały musi być ustalona przez biegłych, a nie może być, jak to jest dzisiaj zależna od czynników, które nieświadomie zresztą wprowadzają w tej dziedzinie uboczne, nie gospodarcze względy.

Poza tym gospodarka funduszem amortyzacyjnym powinna być skoncentrowana. Taniej jest wykonywać kilka większych zamiast kilkudziesięciu mniejszych robót. Zakłady wodociągowe i kanalizacyjne są w istocie fabrykami jak wszystkie inne. Mają, tylko większe znaczenie społeczne.

Nic nie stoi na przeszkodzie, aby na odcinku amortyzacji zastosować i tutaj te same przepisy co i w Ministerstwie Przemysłu. Poza tym stwierdzamy, że zagadnienie koordynacji między produkcją a zapotrzebowaniem materiałowym leży nie ruszone. Dodatkowo trzeba podjąć trud opracowania mo-

*) Liczby te nie obejmują sił techn. przy planowaniu, inspekcji w centr. zarz., oraz wykwalifikowan. pracowników administrac.

nografii zakładów wodoc. i kanal., pracy podstawowej, od której należy rozpocząć akcję planową na tym odcinku.

Na ostatku sprawa szkolenia kadr i uposażeń — zagadnienia ze sobą organicznie związane, muszą doczekać się prawidłowego rozwiązania.

Pozostawienie dotychczasowego bezwładu w tej dziedzinie grozi smutnymi konsekwencjami w najbliższej przyszłości.

(Wывody swe Komisja zakańcza następującymi wnioskami:

Celem postawienia gospodarki zakładów wodoc. i kanal. na należytych poziomie należy organizacyjnie podporządkować istniejące zakłady specjalnemu czynnikowi państwowemu, który mógłby prowadzić racjonalną politykę w tej tak ważnej z punktu widzenia cyfłnopaństwowego dziedzinie.

Szczegółowo należy:

1) ustalić właściwą wysokość opłat za wodę i kanały uwzględniając odpisy amortyzacyjne w należytej wysokości;

2) rozpocząć stałą akcję nad usunięciem wszelkiego marnotrawstwa w eksploatacji i budowie;

3) stworzyć centralny fundusz amortyzacyjny, który stanowiłby kapitał dla planowej renowacji;

4) uniemożliwić obciążanie zakładów wod. i kanal. wpłatami na rzecz administracji miejskiej;

5) opracować i utrzymywać stałe na aktualnym poziomie monografię istniejących zakładów wodoc. i kanal.;

6) na podstawie monografii opracować realny program inwestycyj wodoc. i kanal.;

7) zorganizować inspekcję fachową, która zapobiegałaby marnotrawstwu i służyć pomocą dla pracy kierowników, zwłaszcza w mniejszych miastach;

8) skoordynować konsumpcję z produkcją zasadniczych materiałów;

9) ustalić wytyczne szkolenia nowych kadr i czuwać nad ich realizacją;

10) prowadzić stałą akcję nad wzbogaceniem naszej literatury technicznej na tym odcinku.

Rozumiejąc znaczenie tak podjętej akcji Zrzeszenie zgóry deklaruje swą najdalej idącą współpracę oddając do dyspozycji czynników państwowych najlepszą wolę i wiedzę swych członków.

Inż. Mgr. ZYGMUNT RUDOLF i Inż. LUDWIK PALUCHOWSKI

Miejskie Zakłady Użyteczności Publicznej a trzyletni plan odbudowy Kraju

Referat zgłoszony na Zjazd Techników Polskich w Katowicach w dn. 1—3 grudnia 1946 r.

Wstęp.

Gdy mówimy o miejskich przedsiębiorstwach użyteczności publicznej, mamy na myśli te przedsiębiorstwa, które są tak ściśle związane z gospodarką miejską, a odpowiednio rozbudowane i eksploatowane przynoszą nietylko olbrzymie korzyści mieszkańcom miasta przez podniesienie higieny i zdrowotności, ale także w niektórych wypadkach stanowią olbrzymią pozycję budżetową w dochodach zarządów miejskich. Są to wodociągi, kanalizacje, zakłady oczyszczania miast, komunikacje miejskie, gazownie, elektrownie, targowiska, rzeźnie itp. O tych przedsiębiorstwach będziemy mówili i nad ich ważnością będziemy się zastanawiali.

S opień rozwoju kultury danego miasta, a zatem i kraju zależy od wielu czynników, wśród których jednym z podstawowych jest ilość i jakość tych przedsiębiorstw użyteczności publicznej, które wyżej wymieniliśmy. Bowiem z działalnością ich jest ściśle związana przede wszystkim nietylko zdro-

woćność miasta i jego mieszkańców, czystość, estetyka, ale także i wygoda życia jego obywateli. Miasta niewyposażone w te urządzenia są zazwyczaj brudne, niechlujne, a zatem bardzo podatne na wszelkiego rodzaju epidemie, tak groźne dla ludzi zwłaszcza w czasach powojennych.

Wojna, która przeszła przez tereny Polski, bardzo zniszczyła nasz dobytek w tej dziedzinie. Okupanci celowo, cofając się zniszczyli nam te urządzenia, zdając sobie doskonale sprawę z tego, jakie trudności będziemy mieli przy odbudowaniu ich. Tak Rząd jak i społeczeństwo zdaje sobie doskonale z tego sprawę, że szybkie odbudowanie zakładów użyteczności publicznej doprowadzi do normalnego stanu życia w Państwie, do zniesienia wielu ograniczeń (jak elektryczność, gaz) i do podniesienia naszych warunków zdrowotnych, które pozostawiają wiele do życzenia. Dlatego wysiłek społeczeństwa winien iść i w tym kierunku, by nie unikać trudów i pracy w odbudowie normalnego ży-

cia miejskiego. A potrzeby są olbrzymie. Jeśli przejdziemy po kolei i zastanowimy się nad potrzebami poszczególnych zakładów bądź to istniejących, niezniszczonych w sposób widoczny, bądź też zniszczonych, to zrozumimy, że naprawdę z zapartym oddechem trzeba będzie się wziąć do tego dzieła, by w jaknaj szybszym czasie zaopatrzyć możliwie maksimum ludności w wodę, elektryczność, gaz, komunikację itp.

Zakłady Oczyszczania Miasta.

Trudno tutaj wyróżniać jedne zakłady przed drugimi. Wszystkie one są jednakowo ważne dla życia, każde z nich spełnia na swoim odcinku bardzo odpowiedzialne zadanie, każde z nich jest jednakowo na usługach obywateli.

Najpierw zastanówmy się nad zakładami oczyszczania miasta (Z.O.M.), które może najwięcej ucierpiały w tej wojnie, wskutek zdewastowania taborów i urządzeń. Z.O.M.-y spełniają doniosłą rolę, gdyż czuwają nad czystością, a więc higieną miasta i jego mieszkańców.

Z miast polskich tylko kilka posiada czynne Z.O.M.-y, które jednak niezupełnie spełniają swoje zadania wskutek braków, jakie posiadają.

Czynne są przede wszystkim Z.O.M.-y w Katowicach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu. Są to te większe miasta, na które należy zwrócić baczniejszą uwagę. Zakłady, mocno mając zdewastowany i uszczuplony tabor i sprzęt oraz zniszczone budynki, pracują w bardzo ciężkich warunkach, i nie są w stanie sprostać zadaniu, które na nich ciąży. Z.O.M.-y przedwojenne nie były przedsiębiorstwami dochodowymi, ponieważ ograniczały się tylko do niszczenia śmieci, głównie przez spalanie.

Obecną polityką Ministerstwa Odbudowy jest odbudowanie i przebudowanie Z.O.M.-ów na wzór nowoczesny. Stworzyć z nich przedsiębiorstwa nie tyle dochodowe, co samowystarczalne. Jednym słowem stworzyć z nich przedsiębiorstwa użyteczności publicznej. Mamy tutaj na myśli wybudowanie zakładów biologicznej przeróbki śmieci i odpadków. Wprawdzie są to inwestycje bardzo duże i nieprędko można liczyć na ich amortyzację, jednak opłaca się to robić z uwagi na korzyści, jakie w przyszłości osiągniemy w postaci produktów końcowych, powstałych z przeróbki śmieci. Produkt ten pokryje w pierwszych latach koszt utrzymania taboru i personelu oraz koszty wywózki śmieci i ich przeróbki. Jest to tzw. humus, cenny nawóz dla rolnictwa, szczególnie dla gleb nieurodzajnych. Przez

to samo będą mogły się i Z.O.M.-y przyczyniać chociaż w stosunkowo małej części i do podniesienia naszej kultury rolnej. W miastach mniejszych i ubogich w glebę urodzajną należałoby ograniczyć się tylko do urządzania wysypisk na miejscach nieurodzajnych, by po pewnym okresie czasu stworzyć z tych miejsc gleby urodzajne.

Zakłady biologicznej przeróbki śmieci i odpadków winny w zasadzie posiadać miasta liczące ponad sto tysięcy ludności, gdzie odpadków jest stosunkowo dużo, co daje większą gwarancję ciągłej pracy zakładu i szybkiej jego rentowności.

Do takich miast na terenach dawnych zaliczyć należy: Warszawę, Łódź, Poznań, Kraków, Bydgoszcz, Katowice, Częstochowę, Sosnowiec, Chorzów, Lublin, Gdynię i Białystok, zaś na ziemiach odzyskanych: Wrocław, Szczecin, Gdańsk, Bytom, Gliwice i Zabrze.

Najbardziej może ze wszystkich jest zniszczony Z.O.M. w Warszawie, który obecnie prawie że nie ma nic. Drobna ilość sprzętu i taboru jest dla potrzebującej Stolicy tak niewystarczająca, że nawet w połowie nie jest w stanie zaspokoić potrzeb. W innych miastach tabor i sprzęt jest również mocno przerzedzony. Dlatego też w planie trzyletnim należy przede wszystkim wziąć pod uwagę uzupełnienie sprzętu i taboru. Jeśli mówimy o sprzęcie i taborze, musimy zauważyć na tym miejscu, że bardzo przyczyniłoby się do potania inwestycji, szczególnie w tych miastach, które nie będą posiadały zakładów biologicznej przeróbki śmieci i odpadków, znormalizowanie sprzętu i taboru, wyrobianego u nas w kraju.

Ale inwestycje nie ograniczą się tylko do uzupełnienia sprzętu i taboru. Należy pomyśleć i o odbudowie i przebudowie samych zakładów.

Istniejące zakłady w miastach dużych jak Warszawa, Łódź, Kraków, Bydgoszcz, Katowice, Poznań oraz Szczecin i Wrocław, należy bezwzględnie przebudować. Całkiem nowych inwestycji wymagają miasta Sosnowiec, Chorzów, Lublin, Gdynia, Białystok, oraz na Ziemiach Odzyskanych Bytom, Gliwice i Zabrze. Inne miasta mniejsze nie będą pominięte w planie trzyletnim, lecz inwestycje tam włożone będą się ograniczały do wyposażenia w sprzęt i tabor.

Ministerstwo Odbudowy przewiduje następujące koszty związane z przebudową i odbudową Z.O.M.-ów w planie trzyletnim, jak niżej: w milionach złotych obecnych.

Warszawa — 150, Łódź — 90, Kraków — 24, Bydgoszcz — 30, Katowice — 30, i Szczecin — 15.

W ramach tych kwot będzie można w tych miastach przebudować istniejące Z.O.M.-y na nowoczesne zakłady przeróbki śmieci i odpadków z uzupełnieniem sprzętu i taboru.

Dla przeprowadzenia remontu budynków oraz uzupełnienia sprzętu w miastach: Poznaniu, Wrocławiu i Gdańsku należy odpowiednio przewidzieć wydatki — 15, 21 i 18 milionów złotych.

Wybudowanie nowych urządzeń i zaopatrzenie w sprzęt i tabor będzie można wykonać: w Częstochowie kosztem zł. 36 mil., Sosnowcu 24, Chorzowie 27, Lublinie 30, Gdyni 27, Białymstoku, Bytomiu, Gliwicach i Zabrze po 21 milionów złotych.

Ponieważ najbliższy plan trzyletni przewiduje na te cele 412 milionów zł. więc w odbudowie tych zakładów będzie się brało pod uwagę tylko najpilniejsze potrzeby, a mianowicie uzupełnienie sprzętu i taboru. Tylko w niektórych miastach, jak na przykład Warszawa i Gdańsk, będzie można przystąpić do przebudowy zakładów na nowoczesne.

Ministerstwo Odbudowy przewiduje rozprawać kredyty skarbowe na ten cel w najbliższym trzyleciu jak niżej: w roku 47 — zł. 32 mil. 48 r. — 112 m. i 49 r. 165, zaś na Warszawę jako na miasto stołeczne w r. 47 zł. 30 mil., 48 r. — 40 i 49 r. — 33 mil. zł.

W planie tym przewiduje się nie tylko miasta duże, ale i zaspokojenie miast mniejszych inwestycjami koniecznymi. Z.O.M.-y jako zakłady dobra publicznego winny przede wszystkim korzystać z dotacji państwowych bezzwrotnych, by mogły być w jak najkrótszym czasie odbudowane bez przeciążenia własnego budżetu pożyczkami bankowymi, które mogą podważać stronę gospodarczą Z.O.M.-ów.

Zakłady

Wodociągowo-Kanalizacyjne.

Obok Z.O.M.-ów, jako też wybitnie zakłady dobra publicznego idą w parze zakłady wodociągowo - kanalizacyjne.

Dążeniem Ministerstwa Odbudowy jest, by te zakłady za minimalną opłatą dostarczały mieszkańcom miast wodę dobrą, niezakażoną, zdatną do picia. Dlatego te zakłady winny być tak prowadzone, by mogły sprostać temu zadaniu. Zakłady te nie są do tego, by być jednym z podstawowych źródeł dochodowości miast. Ich budżet winien być tak

skonstruowany, by przy dochodach osiągniętych ze sprzedaży swych produktów za minimalną opłatą były samowystarczalne. Pod względem zaopatrzenia ludności miejskiej w wodę i odprowadzenia ścieków u nas Polsce jest jeszcze bardzo dużo do zrobienia. Obok odbudowania olbrzymich zniszczeń wojennych należy jeszcze prowadzić w wielu miejscowościach rozbudowę tych urządzeń i budowę zupełnie nowych. Jeżeli spojrzymy na mapę, to zauważymy, że w Polsce Zachodniej sieć wodociągowa - kanalizacyjna jest dość gęsta. Prawie każde miasto lub osiedle o charakterze miejskim jest zaopatrzone w wodę, a nierzadko i wsie. Kanalizacja jest też szeroko rozpowszechniona.

We wschodnich naszych województwach: białostockim, lubelskim i rzeszowskim jest tak mało miast zaopatrzonych w wodociągi i kanalizację, że wygląda to wprost przeraźliwie, szczególnie odnosi się to do województwa białostockiego, gdzie zaledwie kilka większych miast posiada te urządzenia. W województwach centralnych ta sprawa nie przedstawia się również zbyt dobrze. Wiele jest jeszcze miast, które tych urządzeń nie posiadają. Tutaj sprawa pod względem zaopatrzenia przedstawia się o tyle gorzej, że województwa te, będąc w pasie dłuższych działań wojennych, zostały mocno zniszczone. W niektórych miejscowościach urządzenia te są tak zniszczone, że trzeba je na nowo projektować i wybudować.

Do tej pory w odbudowie wodociągów i kanalizacji zrobiono dużo. We wszystkich większych miastach zostały one już częściowo uruchomione i najpilniejsze potrzeby pod tym względem zostały chwilowo zaspokojone. Stało się to dzięki energicznej akcji tak ze strony samorządu jak i ze strony Państwa, które na te cele w miarę możliwości asygnowało duże kwoty pieniężne, tak dotacyjne, jak i bankowe. W roku 1946 przeznaczono na te cele z Ministerstwa Odbudowy kredytów dotacyjnych na Kraj 54 mil. zł. i na Warszawę — 70 mil., zaś bankowych na Kraj 109 mil. zł. i na Warszawę 60 milionów zł.

Z odbudową urządzeń wodociągowo - kanalizacyjnych łączy się także i przemysł ciężki odlewniczy, który będzie musiał zaspokoić zapotrzebowania materiałowe.

Inwestycyjny trzyletni plan odbudowy przewiduje na odbudowę, rozbudowę i budowę nowych

Gospodarka planowa —

— to podniesienie stopy życiowej!

urządzeń wodociągowo - kanalizacyjnych kwotę 1.662 mil. złotych na Kraj i 604 mil. na Warszawę. Kredyty te będą rozprawdzone w trzech ratach w roku 1947 212 mil. zł. na Kraj i 144 mil. na Warszawę, w roku 1948 — 590 i 250, zaś w 1949 r. zł. 860 i 210 mil. złotych. Kwoty te jednak całkowicie nie rozwiążą zadania. Całkowitą odbudowę zniszczeń i niezbędną rozbudowę urządzeń wodociągowo - kanalizacyjnych Główny Urząd Planowania Przestrzennego przewiduje w ciągu lat trzydziestu przy jednoczesnym prowadzeniu inwestycji nowych. Pod względem odbudowy urządzeń wodociągowo - kanalizacyjnych może największe rezultaty osiągnięto w Warszawie oraz w Gdańsku, Wrocławiu i Poznańsku. Dyrekcja Odbudowy. Należałoby jeszcze wspomnieć o Państwowych Zakładach Wodociągowych na Górnym Śląsku, które aczkolwiek nie są przedsiębiorstwem miejskim, jednak na tamtym terenie odgrywają podstawową rolę w tej dziedzinie zaopatrując szeregi miejscowości w wodę nie tylko dla użytku domowego, ale także i dla przemysłu. Wodociągi te, będące pod nadzorem Min. Odb. odbudowują się w dość szybkim tempie.

Produkcja miesięczna ich obecnie wynosi ponad 2.000 000 m³, przy czym dla górnictwa i hutnictwa około 55%, zaś dla ludności około 45% ogólnej produkcji. Zagadnienie Zakładów wodociągowo - kanalizacyjnych jest tak obszerne, że poruszyliśmy z konieczności tylko sprawy najbardziej zasadnicze.

K o m u n i k a c j a m i e j s k a

Po umówieniu zakładów, które raczej należy nazwać zakładami dobra publicznego, przejdziemy do usługowych przedsiębiorstw miejskich, jakimi są: komunikacja, rzeźnie, targowiska, elektrownie i gazownie.

Komunikacja jest typowym przedsiębiorstwem dochodowym miejskim aczkolwiek stoi na usługach jego mieszkańców. Przed wojną było w Polsce około 10 miast zaopatrzonych w te urządzenia, które rozporządzały ponad 1500 szt. tramwajów motorowych i silnikowych przy długości linii około 270 klm. Działania wojenne i niszczycielskie nastawienie wroga zmniejszyły stan posiadania w tej dziedzinie w znacznym stopniu. Jednak Zarządy Miejskie i Państwo, doceniając doniosłość tych zakładów, szybko przystąpiły do ich odbudowy.

Ocenie po dwóch latach prawie już we wszystkich miastach, które posiadały sieć tramwajową, jest ten środek komunikacyjny już czynny w większym lub mniejszym stopniu. Pod tym względem komuni-

kacja na Wybrzeżu w Gdańsku i Warszawie poczyniła największe kroki naprzód. W miastach tych wprowadzono nowy środek komunikacji miejskiej — trolleybusy, które okazały się bardzo praktyczne.

Jest to poza tramwajem najtańszy środek lokomocji miejskiej, w inwestycji tańszy od tramwaju. Ogranicza się on do rozpięcia sieci napowietrznej, bez układania torów, tak kosztownych przy komunikacji tramwajowej. Trolleybusy posiadają zalety autobusów, jako środka szybkiego i nietamującego ruchu, zaś tramwajów — w ich taniej eksploatacji. Poza to mają nad autobusami tę przewagę, że nie zanieczyszczają powietrza w mieście, co wpływa dodatnio na zdrowotność. Obecnie kursujące trolleybusy w Warszawie, chociaż szybkie i wygodne, nie zdały w zupełności egzaminu, ale to tylko z powodu ich szczupłej ilości i wskutek dużego przeciążenia, co powodowało ich częste uszkodzenia. Poza tym są to wozy już używane, od których po remontach wiele wymagać nie można. By usprawnić komunikację trolleybusową należy zaopatrzyć się w wozy nowe i dużą ich ilość. Przez częste ich kursowanie uniknie się ich przeladowania, co wpłynie na lepszą ich konserwację. Poza tym i warsztaty reperyacyjne winny być odpowiednio wyposażone, by sprawnie utrzymywały wozy w stanie używalności. Tramwaje muszą w śródmieściu ustąpić miejsca nowym środkom lokomocji. Autobusy o napędzie benzynowym, czy innym winny być z komunikacji miejskiej wyeliminowane jako jeden z czynników przez swoje gazy spalinalne zanieczyszczających powietrze w miastach. Jako komunikację przyszłości w miastach należy uważać — trolleybusy i metro. W tym kierunku będzie zdążało Ministerstwo Odbudowy w tej dziedzinie.

Ponieważ brak nam jeszcze obecnie własnej wytwórni trolleybusów a metra nie posiadamy i nieprędko będziemy go mieli, musimy się dostosować do tego, co obecnie posiadamy, a więc odbudować sieć tramwajową i autobusową.

Obecnie w Polsce posiadamy około 20 miast zaopatrzonych w komunikację tramwajową. Bardziej jest ona rozbudowana na terenach odzyskanych niż na dawnych, aczkolwiek więcej miast na terenach dawnych posiada komunikację tramwajową niż na terenach odzyskanych. Ale są to miasta większe, których na terenach odzyskanych jest znacznie mniej. Natomiast na ziemiach odzyskanych są miasta mniejsze, zaopatrzone w komunikację tramwajową. Z miast na terenach dawnych na

uwagę zasługuje Stolica, która najbardziej pod tym względem ucierpiała. Zdewastowane było wszystko:

Prace nad odbudową tramwajów miejskich posunęły się znacznie naprzód.

Prace te nie tylko ograniczały się do odbudowy linii już istniejących, ale także do przebudowy tychże z szerokości 1525 mm. na 1435 mm. Ponieważ tabor został prawie że kompletnie zniszczony, Stolica musiała korzystać ze znacznej ilości taboru z miast innych, przeważnie z Wrocławia, który posiadał go w nadmiarze w stosunku do potrzeb i miał węższe torowiska. Stąd konieczność przekuwania torów. W Warszawie w przyszłości będzie przekuta cała linia tramwajowa na rozmiar normalny. Będzie to robione etapami w miarę zużywania się wozów szerokokładowych. Dotychczas w Warszawie naprawiono około 160 km. torów, rozebrano około 4 km. wybudowano nowych torów normalnych około 1,5 km. i przekuto z szer. 1525 na 1435 mm. około 45 km. Dalsze prace są w toku. W tym czasie odbudowano sieć kablową około 140.000 mb. i sieć górnej prawie tyle samo. Wozów tramwajowych odbudowano około 180 sztuk. Poza tym wybudowano i uruchomiono dwie linie trolleybusowe. Sumy na te cele asygnowane przez Ministerstwo Odbudowy w roku 1946 wynosiły:

Z dotacji zł. 73 mil. i z kredytów bankowych zł. 80 mil.

Gdańska Dyrekcja Odbudowy poczyniła w tej dziedzinie szczególnie duży krok naprzód.

Na terenie Gdańska i Gdyni odbudowano około 55 km. toru tramwajowego, wyremontowano ponad 20 wozów tramwajowych (Gdańsk), wybudowano około 14 km. linii trolleybusowych i wyremontowano 15 wozów. (Gdynia). Dalsze prace są w toku. Ministerstwo Odbudowy przeznaczyło na te cele w roku 1946 kwotę zł. 30,5 mil.: dotacje — 12 mil. i w kredytach bankowych — zł. 18,5 mil. W innych miastach prace nad odbudową komunikacji były kontynuowane w mniejszym stopniu. Dla zaspokojenia potrzeb komunikacyjnych w miastach na terenach dawnych należałoby przewidzieć kwotę zł. 412 mil. i na terenach odzyskanych zł. około 300 mil. Kredyt ten jest przewidziany przez Ministerstwo Odbudowy i będzie rozprowadzony w latach 1947—9 w pierwszym roku zł. 125 mil. dla terenów dawnych i 127 mil. dla terenów odzyskanych w drugim roku odpowiednio zł. 56 mil. i 57 mil., w trzecim 82 mil. i 82,5. W inwestycjach tych jest uwzględniona odbudowa sieci komunikacyjnej miejskiej tylko w tych miastach, które je posiadają,

jak Warszawa, Gdańsk, Szczecin, Wrocław, Poznań i Kraków.

Inwestycji nowych obecny program trzyletni w dziedzinie komunikacji miejskiej Ministerstwa Odbudowy prawie że nie przewiduje, aczkolwiek należałoby je uwzględnić, gdyby znalazły się na to odpowiednie środki.

Rozwiązania wymaga w przyszłości komunikacja dla większych i wojewódzkich miast, jak. Lublin, Radom, Częstochowa, Białystok. W miastach tych należałoby wybudować linie trolleybusowe jako najbardziej racjonalne. O ile przemysł samochodowy w Polsce rozwinie się pomyslnie i zacznie produkować własne trolleybusy sprawa komunikacji miejskiej szybko posunie się naprzód, gdyż inwestycje ograniczą się tylko do rozpięcia sieci napowietrznej, co nie przedstawia zbyt dużych kosztów i nie nastrocza większych trudności. Zachodzi tutaj tylko jedna trudność, czy elektrownie miejskie będą dostatecznej mocy, by zaspokoić potrzeby tej komunikacji. Wprawdzie zarządy miejskie położyły duży nacisk na ich odbudowę, ale nie brały pod uwagę ich rozbudowy. Prawdopodobnie przyjdzie tutaj z wydatną pomocą zespół elektrowni okręgowych, które w przyszłości przez rozprowadzenie sieci dalekościowej zaspokoją te wzrastające potrzeby.

Elektrownie miejskie.

Elektrownie miejskie dużo ucierpiały podczas działań wojennych. Znaczne wkłady pieniężne i zapal do pracy przyczyniły się do częściowego ich odbudowania. Obecnie tylko w niewielu mniejszych miastach są jeszcze nieczynne elektrownie, wskutek braku kredytów i ludzi fachowych do ich odbudowania. Wg danych statystycznych Centralnego Zarządu Energetyki Min. Przemysłu posiadamy w Polsce około 200 elektrowni, z których większość jest bądź państwowa, bądź pod zarządem państwowym. W większych miastach elektrownie są pod zarządem państwowym. (Warszawa, Łódź, obecnie przechodzi i Wrocław). Do tej pory Ministerstwo Odbudowy przez swoje kredyty w dość wydatnym stopniu przyczyniło się do ich odbudowania. Przeznaczono na te cele w roku 1945: w dotacjach — zł. 2,5 mil. i w kredytach bankowych — zł. 17 mil.

W przyszłości, w latach 1947 — 49 Ministerstwo Odbudowy ma zamiar wydatkować na te cele około zł. 463,5 mil. Być może, że te sumy ulegną zmianie z uwagi na to, że część elektrowni całkowicie przejdzie z pod zarządu miejskiego pod zarząd Państwa. W przyszłości trzeba będzie mieć nieren-

towne elektrownie zlikwidować przez przebudowanie ich na stacje i podstacje przekątnikowe, kładąc duży nacisk na rozbudowę elektrowni dużych okręgowych, które w połączeniu z elektrowniami wodnymi przez sieć dalekosiężnych przewodów zaopatrzą nie tylko miasta, ale i wieś w prąd tak do celów domowych jak i do przemysłowych.

Przyczyni się to w znacznym stopniu do potania prądu, tak ważnego czynnika dla przemysłu i odbiorcy prywatnego.

Gazownie miejskie.

Gazownie w Polsce odgrywają w przemyśle jak i w gospodarstwie domowym bardzo poważną rolę. Przed wojną w Polsce było około 110 gazowni o łącznej produkcji rocznej około 150 mil. m³. Przeważna większość tych zakładów była skupiona w województwach zachodnich: poznańskie, pomorskie i śląskie. Obecnie mamy około 280 gazowni, z czego czynnych jest niewiele ponad 50%. Na ziemię odzyskane przypada około 60% zaś na dawne 40% wszystkich gazowni. Część gazowni jest pod Zarządem Państwowym i podlega Centralnemu Zarządowi Energetyki, Ministerstwa Przemysłu.

Jest możliwe, że w niedalekiej przyszłości wszystkie gazownie będą pod zarządem państwowym.

Gazownie w Polsce zostały zniszczone częściowo przez działania wojenne, częściowo zaś przez zbyt wielkie przeciążenie pieców gazowniczych w ostatnich miesiącach pobytu okupanta na naszych terenach. Do odbudowy gazowni, szczególnie w większych miastach, przystąpiono natychmiast po odzyskaniu niepodległości.

Ministerstwo Odbudowy w dość dużym stopniu przyczyniło się do odbudowy przez odpowiednie asygnowanie pieniędzy. W roku 1946 przeznaczono na ten cel dotacji bezwrotnej zł. 26,5 mil. zaś w kredytach bankowych — zł. 49 mil.

Ministerstwo zwróciło przede wszystkim uwagę na odbudowę gazowni większych jak w Warszawie, Gdańsku, Gdyni, Szczecinie, Wrocławiu, Bydgoszczy, Poznaniu. Poza tym finansowano odbudowę gazowni w szeregu miast mniejszych.

Wskazane jest popieranie odbudowy gazowni większych, które w przyszłości staną się rejonowymi. Stworzenie szeregu takich gazowni ma swoje uzasadnienie w tym, że produkty wytwarzane winny być jaknajtańsze, w szczególności odnosi się to do samego gazu. Doświadczenia wykazały, że większe zakłady zdolne są przy masowej produkcji wytworzyć gaz taniej niż zakłady mniejsze. Poza tym

gazownie większe, zaopatrzone w nowoczesne urządzenia, będą zdolne bardziej wykorzystać wartości kaloryczne węgla niż gazownie mniejsze, w których z powodu niepełnego wykorzystania destylacji suchej węgla przy aparaturze niezbyt nowoczesnej, powstaje szereg produktów ubocznych mniej wartościowych. Wytwarzanie tych produktów przez gazownie ma duże znaczenie dla przemysłu, należy więc dążyć, by były najwyższej jakości i możliwie najtańsze. W realizacji programu trzyletniego Ministerstwo Odbudowy będzie miało to na uwadze. Pod względem odbudowy gazowni należy pierwszeństwo oddać inicjatywie pracowników gazowni w Gdańsku i Bydgoszczy, którzy w tym kierunku poczynili olbrzymi krok naprzód. Gazownie te nie tylko odbudowały się, chociaż niecałkowicie, w ramach swojego zasięgu, ale także przyczyniły się w znacznym stopniu do odbudowania gazowni mniejszych, będących w niedalekim sąsiedztwie, przez szkolenie i wysyłanie fachowców oraz udzielanie czy to rad fachowych, czy też doraźnych pomocy materialnych, dla utrzymania produkcji i zapobieżenia niebezpieczeństwu wygaśnięcia pieców.

W programie trzyletnim Ministerstwo Odbudowy przewiduje wydatkować na ten cel zł. 215 mil.

Rzeźnie i targowiska.

Pokażną pozycję budżetową stanowią dla Zarządów Miejskich rzeźnie i targowiska. Miejskie rzeźnie posiada w Polsce przeważna część miast. Zazwyczaj w miastach mniejszych są one małe, zaspakajające przede wszystkim potrzeby miejscowe. Będziemy mówili jedynie o rzeźniach większych, rejonowych, które pracują przeważnie dla eksportu i wytwórni wyrobów bekonowych.

Obecnie z powodu małego pogłowia bydła i nierogacizny rzeźnie te nie mają wielkiego pola do działania i w chwili obecnej pracują jedynie na zaspokojenie rynku wewnętrznego, bardzo ograniczonego. Wskutek tego dochodowość ich jest znikomą, zaspakajając zaledwie potrzeby wewnętrzne. Dlatego inwestycje obecnie włożone czy to przez Państwo, czy też przez Gminy miejskie są nierentowne. W roku 1946 na remont rzeźni, który w przeważnej części ograniczał się do zabezpieczenia budynków, Ministerstwo Odbudowy przeznaczyło: na Kraj w dotacjach zł. 1,5 mil. i w kredytach bankowych zł. 59 mil. Główny nacisk położono na odbudowę rzeźni w Warszawie, Gdańsku, Gdyni i Szczecinie oraz Wrocławiu. Rzeźnie te o charakterze eksportowym w przyszłości będą pracowały

jako rzeźnie rejonowe. W trzyletnim planie odbudowy Ministerstwo ma zamiar rzeźnie te całkowicie wykończyć i wyposażyć. Na ten cel Ministerstwo Odbudowy ma zamiar w okresie 1947—49 asygnować kwotę zł. 963 mil. W sumie tej mieszczą się także i remonty rzeźni mniejszych, pracujących przeważnie dla rynku wewnętrznego.

Targowiska miejskie przedstawiają dla zarządów miast poważną pozycję dochodową. Są one kryte lub otwarte. W Warszawie kryte hale targowe zostały kompletnie zniszczone. W innych miastach ucierpiały też bardzo przez działania wojenne. Jak ważną pozycją są w budżecie miasta targowiska, widać z jednego przykładu — Warszawy. Jeden tylko bazar na Pradze „Bazar Różyckich” przynosi miastu dochodu brutto ponad 24 miliony zł. rocznie. Jest to tylko bazar otwarty, w którym, jeżeli ktoś chce handlować, musi sobie własnym kosztem postawić budkę drewnianą. A takich bazarów w Warszawie jest kilka. Dążeniem Ministerstwa Odbudowy jest w przyszłości pobudowanie w miastach większych olbrzymich hal targowych, w których koncentrowałby się drobny handel. Ministerstwo Odbudowy przewiduje na ten cel wydatkowanie ponad 155 mil. zł. Pieniądze te będą rozprowadzone tylko pomiędzy te miasta, w których targowiska nie mogą rentownie pracować z uwagi na ograniczony handel periodyczny. W dużych miastach Ministerstwo Odbudowy przewiduje otwarcie kredytu bankowego, oprocentowanego minimalnie dla zaspokojenia potrzeb w dziedzinie targowisk i hal targowych. Z kredytu tego przede wszystkim będą korzystały miasta: Warszawa, Łódź, Poznań, Wrocław, Szczecin, Gdańsk, Gdynia i wiele innych miast większych.

Plan trzyletni.

Przy opracowywaniu trzyletniego planu inwestycyjnego oraz planu całkowitej odbudowy Zakładów Użyteczności Publicznej Ministerstwo Odbudowy kierowało się następującymi przesłankami. Wielkość Zakładów Oczyszczania Miasta obliczono w tym założeniu, że ilość nieczystości przyjęto 1 litr na dobę na 1 mieszkańca.

Koszt urządzenia Zakładu 600 zł. na jednego mieszkańca (12 zł. przedwojennych). Dla urządzeń wodociągowo - kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków przyjęto wodociąg. 350 zł. na 1 mieszkańca (70 zł. przedw.), kanalizacji — 400 zł. (80) i oczyszczalni ścieków 150 zł. (30).

Przy zaopatrzeniu miast w sieć komunikacyjną przyjęto:

przeciętna ilość linii eksploatowanych w Polsce w miastach wynosi około 1 klm. na każde 10 tys. mieszkańców. Zatem w miastach, w których potrzebne jest założenie komunikacji miejskiej, biorąc pod uwagę obszar miasta (1 km. kw. na 10 tys.) należy liczyć 25 mil. zł. obecnych koszt jednego kilometra, łącznie z całkowitym zaopatrzeniem w tabor, warsztaty itp.

Koszt wybudowania elektrowni obliczono 5000 zł. na 1 mieszkańca, zaś gazowni 2500 zł.

W miastach, posiadających rzeźnie, koszt tych urządzeń wynosi około 130 zł. na mieszkańca, zaś targowisk i hal targowych około 50 zł.

Opierając się na wymienionych założeniach, Ministerstwo Odbudowy opracowało plan odbudowy oraz rozbudowy Zakładów Urzędzeń Użyteczności Publicznej w okresie lat 25. W planie tym przewiduje się odbudowanie całkowite tych urządzeń oraz zaopatrzenie w nie tych miast, które ich nie posiadają, a mieć powinny.

Łączna suma na te cele sięga ponad 60 miliardów złotych obecnych. Założony plan odbudowy jest opracowany w złotych przedwojennych. (zał. 1)

Kształcenie personelu technicznego.

Chcąc jednak sprostać postawionemu wyżej zadaniu należy obok zasobów pieniężnych i materialnych posiadać podstawową rzecz, a mianowicie personel techniczny odpowiednio wykwalifikowany na różnych poziomach. Sprawa wykwalifikowanego personelu w dziedzinie techniki sanitarnej, gdyż tak możemy nazwać tę gałąź wiedzy, która zajmuje się zagadnieniami większości urządzeń użyteczności publicznej, przedstawia się u nas bardzo źle. Fachowców w tej dziedzinie jest u nas mało i brak jest odpowiednich szkół, kształcących młodzież w tej dziedzinie, szczególnie na szczeblu wyższym. Żadna z Politechnik krajowych nie posiada działu techniki sanitarnej. Są tylko zlecone wykłady na pewnych wydziałach, które w ograniczonym zakresie poruszają zagadnienia budownictwa sanitarnego. Ale niema u nas dotychczas zespołu wykładowców, któreby traktowały o całości zagadnienia. Wszelkie poczynania w tej sprawie nie są do tej pory jeszcze zrealizowane, aczkolwiek poczyniono już kroki. Na XXIII-im Zjeździe Polskich Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych w Katowicach w r. ubiegłym uchwalono konieczność utworzenia Akademii Inżynierii Sanitarnej. W tym celu wyłoniono specjalną komisję pod przewodnictwem Inż. Mgr. Z. Rudolfa, której zada-

Załącznik Nr 1.

Projekt zapotrzebowania na kredyty na budowę i rozbudowę zakładów Użyteczności Publicznej

(na podstawie materiałów własnych i Głównego Urzędu Planowania Przestrzennego, Wydziału Wodnego)

TABLICA ORIENTACYJNA

L. p.	Jedn. Adm. – Techn.	1	2	3	4	5	6	7
		Wodn.-Kan.	Komunikacja miejaska	Elektrownie	Gazownie	Rzeźnie	Hale targowe	
		mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	Z.O.M. (Wywóz śmieci, oczyszczanie ulic wraz z zakładem przeróbki odp.)
1	Woj. Białostockie	28,30	—	20,7	6,5	0,150	0,090	30.000.000 zł. 30.170.000 zł. 20.000.000 zł. 80.170.000 zł.
2	„ Gdańskie	16,45	—	—	—	—	—	
3	„ Kieleckie	37,80	10,0	16,5	5,0	0,370	0,185	
4	„ Krakowskie	33,40	—	16,5	4,2	0,100	0,055	
5	„ Lubelskie	44,80	5,0	14,0	3,3	0,230	0,125	
6	„ Łódzkie	55,50	—	30,0	7,5	0,405	0,165	
7	„ Poznańskie	58,00	2,5	10,0	2,5	0,080	0,050	
8	„ Pomorskie	22,20	3,5	42,0	11,0	0,500	0,250	
9	„ Śląskie	53,10	—	—	—	—	—	
10	„ Rzeszowskie	32,30	2,5	24,0	6,1	0,230	0,125	
11	„ Warszawskie	53,80	—	45,3	18,5	0,370	0,200	
12	I Okręg Śląsk Opolski	łącznie z Woj. Śląskim	—	5,0	1,2	0,050	0,025	z wyłączeniem ziem Odzyskanych na terenie ziem Odzyskanych 100.000 mieszk. 100.000 „ 10.000 „
13	II Okręg Śląsk Dolny (Wrocław)	37,70	—	—	—	—	—	
14	III Okręg Pom. Zachod. (Szczecin)	34,60	—	—	—	—	—	
15	IV Okręg Prusy Ws. Mazurskie (Olsztyn)	9,04	—	—	—	—	—	
16	Gdańska Dyrekcja Odb.	—	10,0	23,0	6,0	1,000	0,500	
17	Poznańska Dyr. Odb.	—	2,0	10,0	4,0	0,800	0,500	
18	Wrocławska Dyr. Odb.	—	10,0	20,0	5,0	0,500	0,300	
19	Szczecińska Dyr. Odb.	—	—	10,0	3,0	0,300	0,150	
20	Łódź	22,00	—	2,0	1,0	—	—	
21	Warszawa	41,00	34,5	10,0	10,0	4,000	4,000	
R a z e m		577,99	80,0 plus 150 proc. na ziemie odzysk. 120,0 200,0	299,0	94,8	9,085	6,720	80,170,000

O g ó ł e m

577,990,000
200,000,000
299,000,000
94,800,000
9,085,000
6,720,000
80,170,000
<u>1,267,765,000</u>

Wyjaśnienie dla rubryk:

- 1) Założenie przy wodociągach i kanalizacji: mieszkańców miast — 13,800,000 z tego zaopatrzonych w wodociągi 11,200,000 w kanalizację — 9,800,000. Należy zaopatrzyć w wodociągi 2,600,000, a w kanalizację 3,200,000; koszt wodociągów 76 zł. przedwojennych na mieszkańca, kanałów 80 zł. na mieszkańca; oczyszczalnia 30 zł. na mieszk.
- 2) Przeciętna ilość linii eksploatowanych w Polsce w miastach wynosi a 1 km. na każde 10,000 mieszk. Zatem w miastach w których potrzebne jest założenie komunik. miejskiej, biorąc pod uwagę obszar miast (1 km. na 10,000 mieszk.) jak również licząc 1 km na 500.000 zł. przedwojennych, z całkowitym zaopatrzeniem w tabor, warsztaty i t. p., skąd kwota około 200,000 zł. przedwojennych na rzeczywiste potrzeby miast.
- 3) Przy obliczaniu zapotrzebowania kredytów na elektrownie przyjęto średnio na 1-go mieszkańca 100 zł. (na 3 miliony).
- 4) Przy gazowniach przyjęto średnio na 1-go mieszk. 50 zł. na 1,900,000 mieszkańców miast.
- 5) W miastach posiadających rzeźnie, koszt tych urządzeń wynosi ca 2,5 zł. na 1-go mieszkańca.
- 6) Koszt urządzeń ca 1 zł. na 1-go mieszkańca.
- 7) „ „ „ 12 zł. „ „

235

Plan Inwestycyjny Przedsiębiorstw Użyteczności Publicznej
« Kraj »

Rok 1947

L. p.	Jedn.	K r e d y t y b u d ż e t o w e										K r e d y t y b a n k o w e				U w a g i		
		§ 13										§ 13				Ogółem	Ziemie dawne	Ziemie odzysk.
		Razem										Razem						
		Z.O.M.	Wod. kan.	Ter. zleł.	Targ.	Urz. W.Fiz.	Re-	Wod. kanal.	Rze-żnię	Elektr.	Gaz	Ko-mun.	Razem	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	
	Adm.	Techn.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.		
1	U. W. Białostocki	.	500	2,500	500	1,000	—	—	—	—	—	5,000	2,000	—	500	—	10,000	2,000
2	"	Gdański	.	3,000	7,000	2,000	—	—	—	—	—	13,000	—	—	2,000	—	9,000	18,000
3	"	Kielecki	.	500	1,700	500	—	—	—	—	—	3,300	1,000	—	—	—	7,000	—
4	"	Krakowski	.	2,000	4,000	1,500	—	—	—	—	—	7,500	1,000	—	1,000	—	17,000	—
5	"	Lubelski	.	1,500	2,700	500	1,500	—	—	—	—	5,300	500	—	—	—	12,000	—
6	"	Łódzki	.	2,000	4,700	2,000	—	—	—	—	—	9,300	1,500	—	500	—	20,000	—
7	"	Pomorski	.	2,000	3,500	—	—	—	—	—	—	7,000	4,000	—	8,500	—	25,000	—
8	"	Poznański	.	1,500	3,200	300	1,500	—	—	—	—	6,300	3,000	2,500	5,700	—	11,000	13,000
9	"	Olsztynski	.	—	4,700	—	1,000	—	—	—	—	9,300	3,000	—	8,000	1,000	27,000	27,000
10	"	Rzeszowski	.	—	1,400	—	500	—	—	—	—	2,600	1,500	—	1,000	—	7,000	—
11	"	Śląski	.	2,000	6,000	2,000	—	—	—	—	—	12,000	5,000	1,000	7,000	—	25,000	21,000
12	"	Szczeciński	.	1,500	3,500	—	—	—	—	—	—	7,000	5,000	—	7,500	500	25,000	25,000
13	"	Warszawski	.	200	3,000	1,800	—	—	—	—	—	6,000	1,000	2,000	1,000	—	15,000	—
14	"	Wrocławski	.	250	3,400	—	300	—	—	—	—	6,800	4,000	—	16,250	—	31,000	31,000
15	G. D. O.	.	8,000	9,000	2,000	3,000	—	—	—	—	—	18,000	3,000	—	9,000	65,000	117,000	82,000
16	P. D. O.	.	4,000	3,500	2,000	—	—	—	—	—	—	7,000	1,300	—	1,200	2,000	21,000	—
17	S. D. O.	.	800	4,500	500	—	—	—	—	—	—	—	3,200	—	1,500	6,500	17,000	17,000
18	Wr. D. O.	.	—	6,000	2,000	4,500	—	—	—	—	—	14,000	5,000	—	4,500	8,000	44,000	44,000
19	Łódź W. O.	.	2,000	2,700	500	—	—	—	—	—	—	5,300	2,000	—	1,500	3,000	17,000	—
	Razem	.	31,750	71,000	18,100	13,300	—	—	—	—	—	144,700	47,000	5,500	76,650	82,000	500,000	284,000
	Sumy nierozprowadzone w poszczeg. jednostkach		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Ogółem	.	31,750	71,000	18,100	13,300	—	—	—	—	—	144,700	47,000	5,500	76,650	82,000	570,000	—

ludzi mało fachowych, co wpływa w znacznym stopniu ujemnie na eksploatację. Z tym stanem rzeczy Ministerstwo w chwili obecnej, z powodu braku fachowców, musi się na razie pogodzić, lecz doloży wszelkich starań, by w najbliższym czasie obsadzić te stanowiska właściwymi ludźmi.

W y n a g r o d z e n i e.

Drugim bardzo ważnym czynnikiem regulującym ustosunkowanie się fachowców do zakładów użyteczności publicznej jest kwestia wynagrodzenia. W różnych zakładach ta sprawa jest różnie traktowana. Są przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, gdzie pracowników zaszeregowano do grupy przemysłowej, metalowej i ci stosunkowo mają lepsze płace, zaś w innych do przemysłu budowlanego i ci już mają nieco gorzej, a są jeszcze takie zakłady, gdzie o zaszeregowaniu do tej czy innej grupy nie ma mowy. Ci ostatni mają najgorzej. Wskutek tego następuje odpływ z przedsiębiorstw komunalnych do przemysłu, gdzie warunki są o wiele lepsze. Daje się to zauważyć w tych miastach, gdzie jest silniej rozwinięty przemysł. By temu zapobiec Ministerstwo Odbudowy podjęło akcję ujednolinitania warunków płacy i pracy w zakładach użyteczności publicznej. Ministerstwo ma na myśli stworzenie ramowej umowy zbiorowej, któraby objęła wszystkie zakłady użyteczności publicznej, i uregulowała te sprawy i zapewniła pracownikom tych instytucji możliwy był, nie gorszy niż w zakładach przemysłowych. W tej sprawie odbyło się już kilka konferencji z przedstawicielami zainteresowanych ministerstw. Obecnie sprawa jest dalej prowadzona i jest nadzieja, że w niedalekiej przyszłości powstanie wzór umowy zbiorowej, do której będą się musiały zastosować zakłady użyteczności publicznej, a której zadaniem będzie poprawa bytu pracowników, szczególnie fachowców.

Obok braku fachowców do pracy w poszczególnych zakładach daje się także zauważyć i brak fachowych firm, nastawionych wyłącznie na budownictwo sanitarne. W wielu wypadkach zarządy miejskie przeprowadzały i przeprowadzają budowę, odbudowę lub rozbudowę zakładów użyteczności publicznej we własnym zakresie, sposobem gospodarczym. Dzieje się to przeważnie i wyłącznie w miastach większych, w których zagwarantowana jest ciągłość pracy w stałej rozbudowie i dużej konserwacji. Te miasta mogą sobie pozwolić na zatrudnienie stałych pracowników, dla których pracę mają zawsze.

Inaczej jest w miastach mniejszych, w których

prace są okresowe, zależnie od funduszy miasta i jego potrzeb. W tych miastach nie można zatrudnić pracowników stałych, ponieważ nie mogą one dać gwarancji ciągłości pracy. W tym wypadku winny być uwzględnione firmy prywatne lub spółdzielnie, których zadaniem byłoby zaspokojenie pod względem budowy zakładów użyteczności publicznej miast mniejszych i wsi.

Ministerstwo Odbudowy nosi się z zamiarem, by przyczynić się do stworzenia takiej spółdzielni, której zadaniem byłoby przeprowadzenie studiów i budowy zakładów użyteczności publicznej. Spółdzielnia taka nie będzie nastawiona na duże zyski, lecz będzie pracowała raczej jako zakład dobra publicznego. Ponieważ władze budowlane, państwowe i samorządowe rozporządzają pewną ilością fachowców w tej dziedzinie, więc mogłoby ich dodatkowo zatrudnić w tej spółdzielni jako projektodawców, rzeczoznawców i kalkulatorów. Na terenie województwa olsztyńskiego, tego rodzaju spółdzielnia już powstała. Rokuje ona dobre wyniki rozwoju. Uruchomienie takiej spółdzielni mogłoby wydatnie zmniejszyć koszty budowy zakładów użyteczności publicznej i przyspieszyć ich realizację.

Poza tym obowiązkiem takiej spółdzielni może być przyczynienie się do szkolenia fachowców na każdym szczeblu dla potrzeb zakładów użyteczności publicznej.

Z a k o ń c z e n i e.

Jak widać z powyższego sprawa zakładów użyteczności publicznej w Polsce nie stoi jeszcze na wysokości zadania. Brak jest u wielu osób i instytucji zrozumienia dla tych zakładów, które na równi ze szpitalami czy też sanatoriami stoją na straży zdrowia mieszkańców.

W n i o s k i.

1. Komunalne zakłady użyteczności publicznej mają w różnych miastach Polski bardzo różną strukturę organizacyjną, co odbija się często niekorzystnie na gospodarce technicznej tych zakładów.

Wymienione zakłady należą do kategorii zakładów dobra publicznego, a jako takie powinny być oparte na ujednoliconych zasadach organizacyjnych. Nie mogą zakłady te być traktowane w jednym mieście jako przedsiębiorstwa, w innym zaś jako wydziały administracyjne. Sprawę tę rozwiązać może jedynie u s t a w o w e uregulowanie całokształtu zagadnienia przedsiębiorstw użyteczności publicznej.

Plan inwestycyjny 3-letni Przedsiębiorstw Użyteczności Publicznej 1947 – 1946 – 1949

Rok 1948 «Kraj»

L. p.	Jednostka	Tereny zielone	Z. O. M.	Wodociąg i Kanaliz.	Rzeźnie	Elektr.	Gazownie	Komunik.	Targow.	Razem
	Admin. Techn.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.	mil. zł.
1	U. W. Białostocki . . .	1,0	2,0	10,0	10,0	2,0	—	—	2,0	27,0
2	„ Gdański . . .	1,0	2,0	10,0	4,0	2,0	1,0	1,0	2,0	23,0
3	„ Kielecki . . .	1,0	2,0	10,0	4,0	2,0	—	—	2,0	21,0
4	„ Pomorski . . .	1,0	2,0	10,0	6,0	4,0	1,0	1,0	2,0	27,0
5	„ Krakowski . . .	1,0	2,0	10,0	4,0	2,0	1,0	1,0	2,0	23,0
6	„ Poznański . . .	2,0	4,0	20,0	0,0	8,0	1,0	1,0	1,0	46,0
7	„ Warszawski . . .	2,0	4,0	20,0	8,0	8,0	2,0	2,0	1,0	47,0
8	„ Rzeszowski . . .	2,0	4,0	20,0	8,0	8,0	—	—	2,0	44,0
9	„ Lubelski . . .	1,0	2,0	10,0	4,0	4,0	—	—	2,0	23,0
10	„ Śląsko-Dąbrow. . .	2,0	4,0	20,0	8,0	6,0	2,0	3,0	2,0	47,0
11	„ Szczeciński . . .	6,0	12,0	60,0	26,0	20,0	6,0	8,0	4,0	142,0
12	„ Wrocławski . . .	8,0	16,0	80,0	33,0	26,0	8,0	7,0	10,0	188,0
13	„ Olsztyński . . .	4,0	8,0	30,0	16,0	13,0	4,0	2,0	4,0	81,0
14	„ Łódzki . . .	2,0	3,0	20,0	8,0	6,0	2,0	2,0	2,0	45,0
15	G. D. O. . . .	8,0	13,0	80,0	34,0	26,0	8,0	14,0	4,0	187,0
16	P. D. O. . . .	2,0	4,0	20,0	8,0	6,0	2,0	2,0	2,0	46,0
17	Wr. D. O. . . .	8,0	13,0	80,0	33,0	26,0	8,0	6,0	8,0	182,0
18	S. D. O. . . .	6,0	11,0	60,0	26,0	20,0	6,0	4,0	4,0	137,0
19	Łódź W-O . . .	2,0	4,0	20,0	8,0	6,0	2,0	4,0	2,0	48,0
	Ogółem . . .	60,0	112,0	590,0	256,0	195,0	55,0	58,0	58,0	1,384,0

Rok 1949 «Kraj»

1	U. W. Białostocki . . .	1,5	3,0	13,0	15,0	3,0	—	—	3,0	38,5
2	„ Gdański . . .	1,5	3,0	13,0	6,0	3,0	1,5	1,5	3,0	32,5
3	„ Kielecki . . .	1,5	3,0	15,0	6,9	3,0	—	—	3,0	31,5
4	„ Pomorski . . .	1,5	3,0	15,0	9,0	6,0	1,5	1,5	3,0	40,5
5	„ Krakowski . . .	1,5	3,0	13,0	6,0	3,0	1,5	1,5	3,0	32,5
6	„ Poznański . . .	3,0	6,0	30,0	12,0	12,0	3,0	1,5	1,5	69,0
7	„ Warszawski . . .	3,0	6,0	30,0	13,0	12,0	3,0	3,0	3,0	73,0
8	„ Rzeszowski . . .	3,0	6,0	13,0	12,0	12,0	—	—	1,5	47,5
9	„ Lubelski . . .	1,5	3,0	13,0	6,0	6,0	—	—	2,0	31,5
10	„ Śląski . . .	3,0	6,0	30,0	13,0	9,0	3,0	4,5	3,0	71,5
11	„ Szczeciński . . .	9,0	18,0	90,0	39,0	30,0	9,0	12,0	6,0	213,0
12	„ Olsztyński . . .	6,0	12,0	45,0	24,0	19,0	6,0	3,0	6,0	121,0
13	„ Łódzki . . .	3,0	4,5	30,0	12,0	9,0	3,0	3,0	3,0	67,5
14	„ Gdańska D. O. . .	13,0	19,0	120,0	51,0	39,0	12,0	21,0	6,0	281,0
15	Poznańska D. O. . .	3,0	6,0	30,0	13,0	9,0	3,0	3,0	3,0	70,0
16	Wrocławska D.O. . .	13,0	19,0	120,0	47,0	39,0	12,0	9,0	12,0	271,0
17	Szczecińska D.O. . .	9,0	16,0	90,0	39,0	30,0	9,0	6,0	6,0	205,0
18	Wł. Odb. Łódź . . .	3,0	6,0	30,0	12,9	9,0	3,0	6,0	3,0	72,0
19	„ Wrocławski . . .	12,0	23,0	120,0	50,0	39,0	12,0	10,0	13,0	279,0
	Ogółem . . .	92,0	165,5	860,0	385,0	292,0	82,5	86,5	84,0	2,047,5

Zjazd uważa za konieczne, aby została jaknajprędzej wydana odpowiednia ustawa w tej materii.

2. Zakłady użyteczności publicznej, zwłaszcza Z.O.M.-y oraz Wodociągi i Kanalizacja nie mogą być traktowane jako przedsiębiorstwa dochodowe dla równoważenia budżetu miasta, a jako zakłady

dobra publicznego, obsługujące powszechnie i równomiernie ludność pracującą za minimalną opłatą.

3. Podstawą racjonalnej odbudowy i eksploatacji, a więc i rozwoju zakładów użyteczności publicznej, w szczególności zakładów Techniczno-Sanitarnych, jest tworzenie zawodowych kadr pra-

cowniczych — inżynierów i techników, w pierwszym rzędzie zaś inżynierów sanitarnych.

(Utworzenie Wydziału Budownictwa Sanitarne-go na Politechnice Warszawskiej jako Politechnice Stołecznej zgodnie z wnioskiem specjalnej Komisji, wybranej na XXIII Polskim Zjeździe Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych w r. 1945, uważać należy za sprawę wielkiej wagi państwowej, a więc niecierpiącej zwłoki.

Załącznik Nr 5

Plan inwestycyjny Rok 1947

Przedsiębiorstwa Użyteczności Publicznej
«M. st. Warszawa»

L. p.	Rodzaj przedsiębiorstwa	Kwota preliminowana
1.	Wodociągi i Kanalizacja	144.000.000
2.	Gazownia	137.250.000
3.	Tereny zielone	42.000.000
4.	Wodno-Meliorac.	30.500.000
5.	Rzeźnia	5.000.000
6.	Z. O. M.	30.000.000
7.	M. Z. K.	161.250.000
8.	Urząd. Wychow. Fizyczn.	10.000.000
	Razem	560.000.000

Inż. JÓZEF MIZGIER

Potrzeba sprecyzowania pojęć w dziedzinie techniki sanitarnej i instalacyjnej

Zamieszczając artykuł inż. Józefa Mizgiera na temat podany w tytule — Redakcja pragnie zachęcić naszych Czytelników do wypowiedzi na poruszone przez Autora zagadnienia. Pragniemy przy tym zaznaczyć, nie przesądzając zresztą definicji i sformułowań Autora w tej sprawie, że czasopismo nasze jest w pewnym sensie wolną trybuną dla szerokich rzesz gazowników, wodociągowców i techników sanitarnych oraz zwrócić uwagę, że Autorzy zamieszczanych prac są odpowiedzialni za poglądy w nich wyrażane.

REDAKCJA

Ostatnio w dziedzinie techniki nader często słyszy się słowo „sanitarny“, więc: technika sanitarna, instalacje sanitarne, kanały sanitarne, ścieki sanitarne.

Załącznik Nr 6

Plan inwestycyjny Rok 1948

Przedsiębiorstwa Użyteczności Publicznej
„M. st. Warszawa“

L. p.	Rodzaj przedsiębiorstwa	Kwota
1.	Tereny zielone	23.000.000
2.	Z. O. M.	40.000.000
3.	Wodoc. i Kanalizacja	250.000.000
4.	Rzeźnie	102.000.000
5.	Melioracje	60.000.000
6.	Końunikacja	55.000.000
	Razem	530.000.000

Załącznik Nr 7

Plan inwestycyjny Rok 1949

Przedsiębiorstwa Użyteczn. Publ.
«M. st. Warszawa»

L. p.	Rodzaj przedsiębiorstwa	Kwota
1.	Tereny zielone	19.000.000
2.	Z. O. M.	33.000.000
3.	Wodoc. i Kanal.	210.000.000
4.	Rzeźnie	70.000.000
5.	Wodno - Meliorac.	70.000.000
6.	Komunikacja	78.000.000
	Razem	480.000.000

Przymiotnik „sanitarny“ (pochodzący od łac. sanitas — zdrowie) w przybliżeniu odpowiada polskiemu „zdrowotny“, a ściślej oznacza to, co dotyczy zdrowia, z czego wynika, że wyrażenia takie, jak kanał sanitarny lub ścieki sanitarne nie są właściwe. Na ogół większość osób, uprawiających zawód techniczny, uważa, że takie instalacje, jak klozety, umywalki, wanny, kanalizacja są obiektami techniki sanitarnej, wiążąc podświadomie pojęcie tej ostatniej z czystością, co jest najzupełniej słuszne. Ale tak samo większość nie mogłaby zadowalającą odpowiedzieć na pytanie, czy centralne ogrzewanie należy do techniki sanitarnej, czy nie. A takie instalacje, jak urządzenia kuchenne (parowe, gazowe, elektryczne), a wodociągi, a wentylacja, a kanalizacja opadowa? Fakt istnienia i częstego przeplatania terminu „technika sanitarna“ terminem „instalacje“ (co powyżej umyślnie zastosowałem) zwiększa je-

szcze dezorientację wśród нефachowców, zwłaszcza, że instalatorzy zajmują się techniką sanitarną, a technicy sanitarni — instalacjami. Jakież kryterium przesądza o technicznych urządzeniach, że są sanitarne? Logicznie rozumując, wszystkie te urządzenia, które sprzyjają zdrowiu (dosłownie dotyczą zdrowia), ale w takim razie mieszkanie chroni nas od szkodliwych wpływów atmosferycznych, kolej sprzyja zdrowiu, bo przenosi z miejsca na miejsce bez nadmiernego wysiłku fizycznego, urządzenia piekarni, restauracyj mają za zadanie odżywiać nasz organizm, więc też sprzyjają zdrowiu, przemysł obuwia, odzieżowy itd., słowem bodajże wszystkie tworzy techniki mają na celu nasze zdrowie. W rezultacie znowu stajemy przed pytaniem, co to jest technika sanitarna? Być może wyświetli sprawę historia. Przypomnijmy sobie pokrótce, jak to działo się w miastach średniowiecza, gdy zwały gnijących śmieci zalegały podwórza i place, a strugi pomyj, wylewanych wprost z domów sączyły się rynsztokami ulic, jak epidemie tyfusu i cholery dziesiątkowały ludność Europy.

A działo się tak dlatego, że ludzie wtedy nie zdawali sobie sprawy ze skutków zanieczyszczenia gruntu, wody i powietrza i nie znali sposobu radykalnego usuwania śmieci i wydzielin. Chociaż kanały istniały już w starożytności i, jak świadczą wykopaliska, domy były do nich przyłączane, np. w Babilonie, Niniwie, Egipcie, w Atenach, Rzymie (cloaca maxima) to jednak ludziom ówczesnym brakło wiedzy o bakteriach i o znaczeniu czystości dla zdrowia, śmieci i odchody usuwano przede wszystkim o tyle, o ile zawadzały lub dokuczwały przykrym zapachem, a czystość ciała i otoczenia wiązano raczej intuicyjnie ze zdrowiem. Kanały były wykonane prymitywnie, przepuszczając zanieczyszczenia do gruntu i stanowiły fragmentaryczną kanalizację, nie rozwiązując sprawy zdrowotności osiedli. Sprawa należytego usuwania nieczystości i niezbędnego w tym celu zaopatrzenia w wodę stała się palącą w dobie żywiołowego wzrostu miast dzięki uprzemysłowieniu, a po wybuchu cholery w 1831 r. zostają wydane pierwsze przepisy prawne w tej materii (w Anglii), poczem w roku 1848 wydano tamże ustawę Public Health Act, dzięki czemu technika sanitarna, wysunięta na czoło zagadnień społecznych, staje się przedmiotem zainteresowania inżynierów i uczonych i osiąga coraz to nowe zdobycze. Dobroczynny przewrót w higienie wewnątrz spowodował oddany w tymże czasie w Anglii do użytku wynalazek water - closet (ustęp splukiwany).

Powstała w 19 wieku bakteriologia daje dokładne drogowskazy technice sanitarnej i otwiera jej nowe dziedziny pracy: dezynfekcję i dezynsekcję. Medycyna w swoich metodach leczenia uzależnia się w znacznej mierze od techniki, więc fizykoterapia, hydroterapia, balneologia wymagają specjalnych urządzeń technicznych.

Z kolei tak ważny czynnik egzystencji człowieka, jak powietrze, niedostrzegany i niedoceniany przez długie stulecia, dopiero w połowie 18 wieku zaczyna zaprzętać umysły higienistów i techników, doszli oni bowiem do wniosku, że zanieczyszczenie powietrza jest szkodliwe dla zdrowia. Podówczas zostały zrealizowane pierwsze urządzenia, mające na celu odświeżanie powietrza w szpitalach (Anglia), a następnie w więzieniu na Newgate w Londynie wykonano najprostsze urządzenia wentylacyjne (co podobno zmniejszyło tam codzienne wypadki śmierci do jednego na miesiąc). Dopiero w końcu 18 i początkach 19 wieku wydano poważniejsze wskazówki o wentylacji sal publicznych (anglicy Whitwell i Tredgold). Ten dział techniki doznaje coraz silniejszych impulsów, higieniści (Pettenkofer) ugruntowują naukowe podstawy wentylacji. Powstają możliwości preparowania powietrza, które skwapliwie wykorzystują fizykoterapia z jednej strony, a przemysł z drugiej dla celów klimatyzacji. Równolegle powstaje zagadnienie odemglania pomieszczeń i oddymiania miast. Na wszystkie te wymagania higieny śpieszy gotowa do usług technika.

Z tak pobieżnego przeglądu historii tego działu techniki, który stworzył i nadal rozwija warunki zdrowotne życia w miastach, mógłbym zrobić konkluzję, że termin technika sanitarna (notabene od dawna istniejący w językach zachodnich) jest przede wszystkim i historycznie związany z dziedziną usuwania nieczystości z gruntu, wody i powietrza, dziś jednak nie można ograniczać go tylko do sprawy usuwania nieczystości, co zresztą z powyższego przeglądu wynika.

Zreasumuję tedy, jakie gałęzie techniki winny być objęte pojęciem techniki sanitarnej. Odtóż kanalizacja i wodociągi, spalarnie śmieci, łaźnie i pralnie, oddymianie i odkurzanie osiedli, dezynfekcja i dezynsekcja, wentylacja i odemglanie pomieszczeń, klimatyzacja, urządzenia hydro- i fizykoleczne stanowią trzon techniki sanitarnej. Jednak zainteresowania inżyniera urządzeń zdrowotnych lub inżyniera - higienisty (kwestia znowuż tytułu, jaki będzie dla odnośnych specjalistów ustalony) powinny wybiegać znacznie po za ten trzon i wkra-

czać w dziedzinę budownictwa wszędzie tam, gdzie urządzenie techniczne w ten czy inny sposób może mieć wpływ na zdrowie. Powinna tu również należeć budowa zakładów leczniczych (ambulatoria, szpitale, sanatoria, kąpieliska), a także walka z hałasem, czynnikiem niewątpliwie ujemnym dla zdrowia ludzkiego w miastach współczesnych.

Robiąc dla przykładu użytek praktyczny z powyższych wywodów, możemy stwierdzić, że tworzenie w obrębie jakiejś instytucji wydziału techniki sanitarnej i obok niego wydziału wodociągowo-kanalizacyjnego lub wydziału wentylacji i klimatyzacji nie jest logiczne, natomiast logicznym byłoby: wydział techniki sanitarnej podzielony na sekcje wodociągowo-kanalizacyjną, wentylacji i klimatyzacji itp.

Przechodząc do pojęcia, które już na wstępie przytoczyłem, mianowicie do pojęcia „instalacje”, stwierdzam, że w sferach fachowców termin ten często stosuje się bez żadnych komentarzy do różnych urządzeń techniki sanitarnej. Jednocześnie ma nieco inny zasięg, niż pojęcie „technika sanitarna”, gdyż obejmuje np. centralne ogrzewanie, (które ściśle rzecz biorąc, nie należy do techniki sanitarnej, ogrzewanie bowiem pomieszczeń nie jest postulatem li tylko higieny, a istniało w tej lub innej postaci od początków bytowania ludzkiego, poza tym centralne ogrzewanie nie ma na celu usuwania nieczystości ani leczenia). Dalej: są instalacje materiałów pędnych, instalacje gazu, instalacje elektryczne (siły i światła). Jak bowiem samo słowo wskazuje (od łacińskiego *installare* — wbudowywać) „instalacje” jest ono terminem raczej konstrukcyjnym, gdyż charakteryzuje odnośne urządzenia od strony sposobu, ich budowy.

Instalacje nie egzystują w otwartej przestrzeni, a są wbudowywane w budowlę, stanowiąc przy tym pewien odrębny organizm, który w ten czy inny sposób „funkcjonuje”, żyje. Składa się zawsze z aparatury i przewodów, jakiby systemu naczyń krwionośnych, których zadaniem jest umożliwić w obrębie danej budowli ruch pewnego czynnika.

Prócz wyżej wymienionych — do instalacji należą: urządzenia wodociągowo-kanalizacyjne, gorącej wody, chłodnicze, wentylacyjne, kąpielowe, pralnicze, dezynfekcyjne i niektóre inne.

Z powyższego wynika, że zawód instalatora nie można utożsamiać z zawodem technika sanitarnego, trudno również byłoby wymagać zlikwidowania jednego z tych pojęć na korzyść drugiego.

Należałoby w tym miejscu wyrazić postulat, by nasze wyższe uczelnie techniczne specjalizowały

inżynierów tak w dziale instalacji jak i w dziale techniki sanitarnej p/g racjonalnie i wyczerpująco opracowanego programu nauk, doniosłość bowiem tych działów techniki dla gospodarki kraju jest dla wszystkich chyba zrozumiałą. Poza tym dla odnośnych fachowców musi być ustalony odpowiedni tytuł, taki mianowicie, któryby szerokiemu ogółowi zainteresowanych mówił, czym dany fachowiec zajmuje się, nie zaś, jak to jest obecnie, nasi instalatorzy są albo inżynierami dróg i mostów, albo budownictwa lądowego, albo mechanikami. Dodam jeszcze, że wydział instalacyjny winien połączyć w programie nauczania instalacje hydrauliczne i instalacje elektryczne (a przynajmniej hydraulików gruntownie zapoznawać z elektrycznością).

Doraźnym celem niniejszych rozważań byłoby wprowadzenie pewnego uporządkowania pojęć przede wszystkim wśród samych techników (nie mówiąc już o szerszym ogóle), by ułatwić nam wzajemne porozumiewanie się, nazywając rzeczy ich właściwym imieniem, wprowadzić jasny rzeczowy podział funkcji. W tym też celu, uwzględniając wszystko, co wyżej powiedziałem, spróbuję teraz sformułować pewną definicję w odpowiedzi na pytanie, co to jest technika sanitarna. Otóż technika sanitarna jest to dział techniki, który zajmuje się budową urządzeń do utrzymania w czystości przestrzeni życiowej człowieka, poza tym budową urządzeń zdrowotnych i zakładów leczniczych. Albo inaczej: technika sanitarna zajmuje się w dziedzinie budowy osiedli i mieszkań realizacją postulatów higieny, a poza tym budową urządzeń leczniczych.

Instalacje natomiast to ten dział techniki, którego zadaniem jest wykonywanie we wszelkiego rodzaju budowlach urządzeń funkcjonujących przez ruch pewnego czynnika (ciecz, gaz, elektryczność). W szczególności w odniesieniu do budynków mieszkalnych i do zakładów pracy instalacje mają na celu stwarzanie komfortu.

Pragnę, aby powyższe rozważania przyczyniły się w drodze ewentualnej dyskusji do kompletnego wyświeetlenia kwestyj tu poruszonych, do zapoznania naszego świata technicznego z zakresem i znaczeniem działów techniki sanitarnej i instalacji, reprezentowanych w Polsce przez nieliczną i niedostateczną dla kraju rzeszę ocalałych po katastrofie wojennej znawców.

Poruszone wyżej kwestie wydają mi się być ważnymi — zwłaszcza ze względu na przewidywane stworzenie specjalnych katedr techniki sanitarnej na naszych Politechnikach a nawet Akademii Inżynierii Sanitarnej.

Z POLSKIEGO KOMITETU NORMALIZACYJNEGO

(Wytyczne do projektowania wodociągów zostały zamieszczone w Nr 7 «Gazu, Wody i Techniki Sanitarnej»)

Dokończenie

Termin zgłaszania sprzeciwów 31 styczeń 1947 r.

WYTYCZNE DO PROJEKTOWANIA
WODOCIĄGÓW i KANALIZACJIPN
B-1510
(Projekt)

PROJEKT KANALIZACJI

Studia kanalizacyjne

Projekt kanalizacji jest jednym z elementów planu zagospodarowania osiedla. Studia kanalizacyjne obejmujące niżej podane studia poszczególne, stanowią materiał do projektu szkicowego kanalizacji. Na całość studiów kanalizacyjnych składają się:

1. Studia demograficzne,
2. „ gospodarcze,
3. „ finansowe,
4. „ terenowe,
5. „ sanitarne,
6. „ nad odpływem ścieków,
7. „ meteorologiczne i hydrograficzne,

Część studiów od punktu 1-go do 4-go powinien w zasadzie otrzymać projektant z planu zagospodarowania, natomiast autor projektu planu zagospodarowania powinien korzystać z materiałów zebranych przez projektanta kanalizacji, wymienionych w punktach od 5-go do 7-go. Z powyższego wynika konieczność współpracy obu projektantów.

1. Studia demograficzne powinny dawać obraz rozwoju osiedla pod względem zaludnienia.
2. Studia gospodarcze mają dać obraz rozwoju osiedla w czasie i przestrzeni.
3. Studia finansowe, będące uzupełnieniem studiów gospodarczych, muszą określać możliwości realizacji budowy kanalizacji.
4. Studia terenowe powinny wyjaśnić i ustalić charakter zabudowy i procentowy stosunek zabudowania różnego rodzaju zlewni oraz zawierać dane sytuacyjno - wysokościowe uzasadniające:

- a. Wybór systemu kanalizacji.
- b. Trasy, głębokości i spadki minimalne kanałów głównych.
- c. Miejsce budowy obiektów kanalizacyjnych.
- d. Miejsce budowy oczyszczalni ścieków.

Dane wysokościowe projektu, muszą być odniesione do niwelacji państwowej.

5. Studia sanitarne winny zilustrować:

- a. istniejące warunki, zdrowotne,
- b. dotychczasowy sposób usuwania nieczystości i wód opadowych,
- c. dotychczasowy sposób zaopatrywania ludności w wodę,
- d. stopień rozcieńczenia ścieków na przelewach burzowych i oczyszczalni ścieków,
- e. stopień zanieczyszczenia odbiornika ściekami sanitarnymi.

6. Studia nad odpływem ścieków powinny określać ilość i rodzaj ścieków odprowadzanych do kanałów. Studia powyższe powinny obejmować 30-letni okres rozwoju osiedla.

7. Studia meteorologiczne i hydrograficzne mają na celu:

- a. Ustalenie wielkości zlewni i ilości odpływu wód opadowych,
- b. Ustalenie stanów wód w odbiorniku i czasu ich trwania.

Październik 1946

Rezultaty powyższych studiów ujęte w projekcie szkicowym kanalizacji, ustalają podstawy do wykonania:

- A. Projektu ogólnego kanalizacji.
- B. Projektu szczegółowego kanalizacji.
- C. Rysunków roboczych.

A. Projekt ogólny kanalizacji

Projekt ogólny kanalizacji powinien zawierać:

- I. Opis techniczny.
- II. Plan sytuacyjno - wysokościowy osiedla z okolicą.
- III. Schematyczny przekrój podłużny.

I. Opis techniczny

W opisie technicznym opartym na studiach i planie zagospodarowania powinno być podane.

- 1. Rezultaty studiów.
- 2. Uzasadnienie wielkości obszaru objętego projektem kanalizacji.
- 3. Zagospodarowanie i zaludnienie tego obszaru z podziałem na strefy zabudowy ze szczególnym uwzględnieniem charakteru zlewni.
- 4. Uzasadnienie przyjętego systemu kanalizacji oczyszczania ścieków i miejsc odprowadzenia ścieków do odbiornika.
- 5. Uzasadnienie przyjętych współczynników do obliczeń ilości wód sanitarnych i opadowych.
- 6. Obliczenie przekrojów, spadków, napelnienia i prędkości przepływu wód w kanałach głównych.
- 7. Obliczenie wielkości oczyszczalni ścieków, przepompowni i innych urządzeń kanalizacyjnych.
- 8. Ustalenie głównych rzędnych całego przyjętego systemu kanalizacji.

II. Plan sytuacyjno-wysokościowy

Na planie sytuacyjno - wysokościowym osiedla z okolicą w podziałce 1:25.000, 1:10.000 lub 1:5.000 powinny być oznaczone:

- 1. Założenia przyjęte w szkicu planu zagospodarowania.
- 2. Odbiornik.
- 3. Kanały główne.
- 4. Oczyszczalnie ścieków.
- 5. Przepompownie, wyloty kanałów i inne urządzenia kanalizacyjne.

III. Schematyczny przekrój podłużny

Na schemacie przekroju podłużnego w podziałce długości, odpowiadającej podziałce planu sytuacyjnego i podziałce wysokości 1:100 lub wyjątkowo 1:200 należy wskazać z podaniem ważniejszych rzędnych:

- 1. Odbiornik ze stanami wód.
- 2. Schematyczny przekrój oczyszczalni.
- 3. Kanały główne z podaniem przekroju i napelnienia.
- 4. Przelewy burzowe, wyloty kanałów i inne urządzenia kanalizacyjne.

Projekt ogólny zawierający powyższe dane, po zaakceptowaniu przez Kolegium Rzeczników jest podstawą do opracowania projektu szczegółowego kanalizacji.

B. Projekt szczegółowy kanalizacji

Projekt szczegółowy kanalizacji, opracowany na podstawie studiów projektu ogólnego oraz planu zagospodarowania, powinien zawierać:

- I. Opis techniczny.
- II. Plan orientacyjny osiedla z okolicą.
- III. Szczegółowe plany sytuacyjno - wysokościowe osiedla.
- IV. Przekroje podłużne kanałów głównych oraz ważniejszych kanałów drugorzędnych.
- V. Obiekty kanalizacyjne.
- VI. Profil podłużny i przekroje poprzeczne odbiornika.
- VII. Projekt ogólny oczyszczalni ścieków.
- VIII. Obliczenia hydrauliczne kanałów.
- IX. Wykaz nieruchomości, które mają być wywłaszczone lub obciążone prawami przymusowymi w związku z budową kanalizacji.
- X. Wykaz znaków wysokości i wyniki sondowań na terenie objętym kanalizacją.
- XI. Typowe połączenie domowe.
- XII. Kosztorys budowy kanalizacji z analizą i podziałem na serie robót.
- XIII. Obliczenia rentowności dla programu minimalnego i dla całości inwestycji.

I. Opis techniczny

Opis techniczny powinien wyczerpująco wyjaśniać następujące zagadnienia:

1. Istniejący stan usuwania nieczystości, wód opadowych, zaopatrzenia ludności w wodę oraz dane statystyczne, dotyczące stanu chorób zakaźnych.
2. Uzasadnienie przyjętego systemu kanalizacji.
3. Uzasadnienie obszaru objętego kanalizacją, zaludnienie i zagospodarowanie tego obszaru oraz podział miasta na strefy zabudowy, zgodnie z planem zagospodarowania, ze szczególnym uwzględnieniem charakteru zlewni.
4. Uzasadnienie przyjętych współczynników do obliczeń ilości wód sanitarnych i opadowych.
5. Uzasadnienie przyjętych głębokości i spadków kanałów.
6. Opis przeprowadzanych studiów kanalizacyjnych, uzasadnienie tras kanałów głównych z podziałem na systemy i zlewnie obranych miejsc pod oczyszczalnię ścieków, wyloty kanałów i inne obiekty kanalizacyjne.
7. Opis sieci kanalizacyjnej, płukanie, wentylacja sieci, typy studzienek rewizyjnych i płuczających, wpustów deszczowych, rodzaj materiałów do budowy kanalizacji oraz typy kanałów.
8. Obliczenia hydrauliczne dla specjalnych obiektów kanalizacyjnych.
9. Opis, uzasadnienie oraz obliczenia przyjętego systemu oczyszczania ścieków.
10. Opis odbiornika ścieków z podaniem wielkości przepływów i czasów trwania stanów wody, przewidywany stopień zanieczyszczenia, sporządzenie bilansu tlenowego odbiornika oraz ocena skutków tego zanieczyszczenia na prawa osób trzecich.
11. Obliczenia statyczne budowli.

II. Plan orientacyjny osiedla z okolicą

Na planach orientacyjnych osiedla z okolicą w podziałce 1:25.000, 1:10.000 lub 1:5.000 powinny być oznaczone:

1. Podział na kategorie zabudowy z podaniem granic administracyjnych.
2. Odbiornik i kanały główne ze zlewniami.
3. Oczyszczalnia i inne urządzenia kanalizacyjne.

III. Szczegółowe plany sytuacyjno-wysokościowe

Na szczegółowych planach sytuacyjno-wysokościowych osiedla w podziale 1:5.000, 1:2.000 lub 1:1.000 powinny być oznaczone;

1. Projekt sieci kanalizacyjnej z obiektami, podziałem na serie budowy, kategorie zabudowy, z oznaczeniem granic obszaru objętego kanalizacją i istniejącą gęstością zaludnienia.
2. Projekt sieci kanalizacyjnej z obiektami, granicami zlewni poszczególnych odcinków kanałów i powierzchnią zlewni w ha, kierunkiem spływu kanałów oraz kategoriami zabudowy.
3. Projekt konstrukcyjny sieci kanalizacyjnej z obiektami, przekrojami kanałów, spadkiem dna kanałów, rzędnymi studzienek oraz podaniem oznaczeń i długości kanałów.

IV. Przekroje podłużne

Na przekrojach podłużnych kanałów w podziale długości odpowiadającej podziałce szczegółowego planu sytuacyjnego i podziałce wysokości 1:100 lub wyjątkowo 1:200, należy oznaczyć:

1. Spadki dna, zwierciadła ścieków gospodarczych i wód opadowych oraz poziom porównawczy.
2. Studzienki rewizyjne i inne obiekty.
3. Przekroje kanałów i rodzaj użytego do ich budowy materiału.
4. Rzędne terenu, dna kanału, zwierciadła ścieków gospodarczych i wód opadowych, pokryw studzienek, oraz inne rzędne związane z wysokościami zasadniczymi obiektów projektowanych na trasie kanałów, poziomów najgłębszych piwnic posesji, z których nie mogą być odprowadzane ścieki do danego kanału.
5. Długości odcinków o jednakowym spadku dna, odległości między rzędnymi i hektometrowanie.
6. Miejsca połączeń z innymi kanałami z oznaczeniem kierunku ich dopływu.
7. Granice poszczególnych posiadłości, przez które przebiega trasa kanału z wymienniem właściciela.

V. Obiekty kanalizacyjne

Projekty obiektów kanalizacyjnych należy wykonać w podziale 1:25, 1:50 lub wyjątkowo w podziale mniejszej w sposób uwidaczniający dokładnie szczegóły konstrukcyjne i sposób ich działania. Rysunki tych obiektów powinny być wykonane zgodnie z przepisami prawa budowlanego.

Poza projektami obiektów należy podać przekroje poprzeczne kanałów, typowe wykonanie połączeń, rozgałęzień, studzienek rewizyjnych i innych oraz wykonanie specjalnych urządzeń przewidzianych przez projektanta.

VI. Profil podłużny odbiornika

Na profilu podłużnym odbiornika w podziale długości szczegółowego planu sytuacyjnego i podziale wysokości 1:100 lub wyjątkowo 1:200 oraz na przekrojach poprzecznych należy uwidocznąć:

1. Stany wód.
2. Wyloty kanałów.
3. Skrzyżowania z siecią kanalizacyjną i wodociagową.

VII. Szkicowy projekt oczyszczalni ścieków

Szkicowy projekt oczyszczalni ścieków powinien obrazować przebieg procesów oczyszczania z podaniem rodzaju i wielkości urządzeń w rzucie poziomym i przekrojach w podziale 1:200.

VIII. Obliczenia hydrauliczne kanałów

Obliczenia hydrauliczne kanałów powinny być ujęte w tablice z rubrykami ułożonymi wg. przebiegu obliczeń.

IX. Wykaz nieruchomości

Wykaz nieruchomości, które mają być wyłączone lub obciążone prawami przymusowymi, w związku z budową kanalizacji powinien zawierać:

1. Imię i nazwisko właściciela nieruchomości.
2. Powierzchnię terenu podlegającego wyłączeniu lub ograniczeniu prawa własności z podziałem na kategorie gruntu.
3. Opis i kubaturę budynku.
4. Powód i uzasadnienie ograniczenia lub wyłączenia.

X. Wykaz znaków wysokościowych i sond

Wykaz znaków wysokościowych znajdujących się na terenie objętym kanalizacją powinien zawierać opis topograficzny tych znaków i dane umożliwiające łatwe i szybkie odnalezienie ich w terenie.

Wykaz sond powinien obrazować układ warstw potrzebnej głębokości. Każda sonda powinna być nawiązana do znaku wysokościowego.

XI. Typowe połączenie domowe

Rysunki typowego połączenia domowego powinny dostatecznie jasno określać wszystkie elementy z jakich się takie połączenie składa.

XII. Kosztorys budowy kanalizacji

Kosztorys budowy kanalizacji z analizą i podziałem na serie robót, powinien być ułożony przejrzysto i zawierać zestawienia materiałów, umożliwiające poczynienie odpowiednich zamówień.

XIII. Obliczenie rentowności

Obliczenia rentowności dla programu minimalnego i dla całej inwestycji powinny uwzględniać okres amortyzacyjny:

- a. dla sieci kanałów betonowych 30-letni.
- b. dla sieci kanałów murowanych i kamionkowych 60-letni.

Projekt szczegółowy kanalizacji zawierający powyższe dane, po uzyskaniu opinii fachowego Kolegium Rzecznawców i po zatwierdzeniu przez Władze służą do realizacji budowy.

C. Rysunki robocze

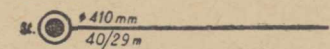
Rysunki robocze powinny być wykonane zgodnie z przepisami Prawa Budowlanego. Do poszczególnych rysunków muszą być dołączone zestawienia materiałów.

Rysunki i kosztorysy robocze kanałów powinny być wykonywane dla poszczególnych ulic.

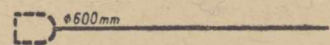
Rysunki te i kosztorysy z uwidocznionymi na nich zmianami, zaszły w trakcie budowy stanowią podstawę do przeprowadzenia ostatecznego odbioru robót.

Oznaczenie urządzeń wodociągowo-kanalizacyjnych

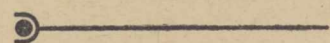
I. WODOCIĄGI



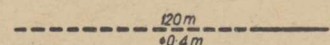
Ujęcia: Studnia wiercona lub zapuszczona z podaniem wymiarów.



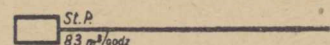
Ujęcie wody z rzeki z podaniem średnicy smoka w mm.



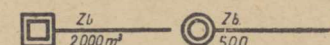
Ujęcie źródła.



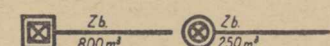
Ujęcie wody gruntowej przewodem zbiorczym z podaniem długości i przekroju.



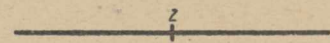
Budowle: Stacja pomp z podaniem wydajności pomp w m³/godz.



Zbiornik podziemny, prostokątny lub okrągły z podaniem pojemności w m³.



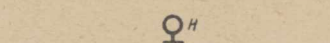
Zbiornik wieżowy, prostokątny, lub okrągły z podaniem pojemności w m³.



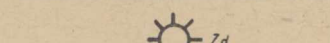
Sieć: Z a s u w a.



H y d r a n t p o d z i e m n y.



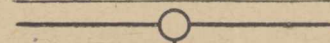
Hydrant nadziemny kolumnowy.



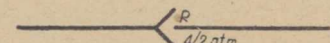
Z d r ó j u l i c z n y.



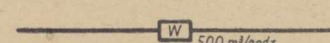
O d p o w i e t n i k.



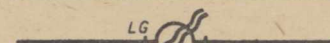
O d w a d n i a k.



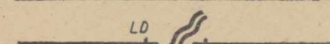
Reduktor ciśnienia z podaniem ciśnień w atm.



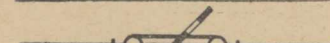
Wodomierz centralny lub dzielnicowy z podaniem przepuszczalności normalnej, w m³/godz.



Skrzyżowanie z rzeką lewarem górnym.



Skrzyżowanie z rzeką lewarem dolnym.



Skrzyżowanie z torami kolejowymi.

Oznaczenie kształtek wodociąg. na rysunkach robocz. wg. PNB-802 (znak), ponadto następujące oznaczenia:



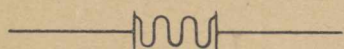
Zasuwa kielichowa.



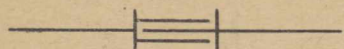
Zasuwa kołnierzowa.



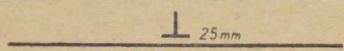
Odpowietznik.



Rura kompensacyjna falista.

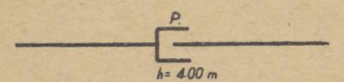


Rura kompensacyjna dławicowa.



Nawiertka z podaniem $\varnothing$ połączenia.

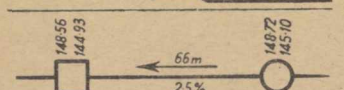
II. KANALIZACJA



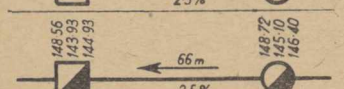
Obiekty: Przepompownia ścieków z podaniem wysokości podnoszenia.



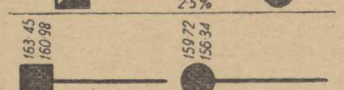
Oczyszczalnia ścieków z podaniem powierzchni w ha.



Sieć: Studzienka rewizyjna prostokątna lub okrągła z podaniem rzędnych dna i pokryw.



Studzienka rewizyjna z kaskadą, prostokątna lub okrągła z podaniem rzędnych dna, stopni kaskad i pokryw.



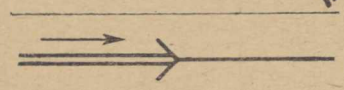
Studzienka płuczająca prostokątna lub okrągła z podaniem rzędnych wlotu do kanału i pokryw.



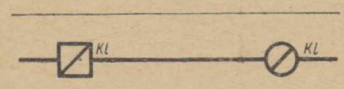
Studzienka wentylacyjna.



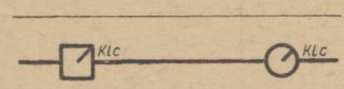
Wylot kanału do odbiornika z rzędną dna.



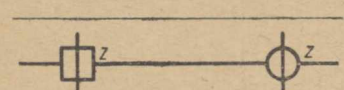
Wlot do kanału z rowu otwartego z rzędną dna.



Zamknięcie klapowe całkowite.



Zamknięcie klapowe częściowe.



Zasuwa.

Barwy: Projektowana sieć wodociągowa — ultramaryną,
projektowana sieć kanalizacyjna — cynobrem,
projektowane rowy otwarte — zielenią soczystą,
istniejąca sieć wodociągowa czy kanalizacyjna — czarno.

Wiadomości bieżące

KONGRES TECHNIKÓW POLSKICH

Kongres Techników Polskich obradować będzie w dniach 1, 2 i 3 grudnia b. r. w Katowicach.

Tematem obrad Kongresu będzie Narodowy Plan Gospodarczy.

W pierwszym dniu obrad plenarnych dnia 1 grudnia b. r. referaty wygłoszą: Minister Przemysłu na temat „Osiągnięcia i zadania nowej gospodarki w Polsce” i Prezes Centralnego Urzędu Planowania — „Założenia ogólne 3-letniego planu odbudowy”. Ponadto na plenum zostaną wygłoszone referaty: „Drogi rozwoju przemysłu polskiego”, „Wkład nauki i techniki w gospodarstwie społecznym” i „Zasoby surowcowe i ich eksploatacja”.

Drugi dzień obrad został przewidziany na obrady w sekcjach; w trzecim dniu obrad pracować będą w dalszym ciągu sekcje Kongresu po czym po południu nastąpi zamknięcie plenum Kongresu.

Plenum Kongresu obradować będzie dnia 1 grudnia w hali przy ul. Kościuszki 112, w godz. 9.00—12.00 i 14.30—18.00; dnia 3 grudnia w tej samej sali w godz. 14.30—18.15.

Szczegółowe obrady podzielono na 14 następujących sekcji:

Sekcja I. Ogólna.

Obrady dnia 2.XII b. r. w godz. 9—12.00 i 14.30—18.30 w sali plenum Kongresu, ul. Kościuszki 112.

A. Szkolnictwo.

- Problemy szkolenia kadr zawodowych w Polsce.
 - Zagadnienie sił fachowych w planie 3-letnim.
 - Aktualne zagadnienia organizacyjne i strukturalne szkolnictwa zawodowego.
 - O potrzebie szybkiego przygotowania wysoce wykwalifikowanych sił naukowych i technicznych.
 - Szkolenie kadr fachowców w przemyśle naftowym.
 - Oświata rolnicza jako czynnik szkolenia kadr.
 - Szkolenie zawodowe Ministerstwa Aproprowiacji w zakresie przemysłu spożywczego.
- Zagadnienie potrzeb naukowych instytutów badawczych.

B. Zagadnienia ogólne.

- Problemy zwiększenia wydajności i walka z marnotrawstwem w przemyśle.
- Zadania CUP-u a technika planowania.
- Pomiary kraju w 3-letnim planie odbudowy.
- Unowocześnienie techniczne przemysłu.
- Trzy sektory gospodarcze w planie 3-letnim.
- Plan przestrzennego zagospodarowania kraju.
- Zagadnienie racjonalnego odżywiania się i walka z alkoholizmem jako czynniki podniesienia produkcji.
- Dokładny pomiar warunkiem rozwoju przemysłu.

Sekcja II. Koleje żelazne.

Obrady dnia 2.XII. b. r. w godz. 9.00—12.00 i 14.30—18.30 oraz dnia 3.XII b. r. w godz. 9.00—12.00 w sali Instytutu Naukowo-Badawczego Centralnego Zarządu Przemysłu Węglowego ul. Stawowa 19.

- Program odbudowy kolei na tle 4-letniego planu odbudowy
- Problemy materiałowe w planie odbudowy linii kolejowych.
- Podkłady kolejowe.
- Główne zagadnienia gospodarcze kolejnictwa.
- Polityka taryfowa kolei polskich.
- Potrzeby kolejnictwa polskiego w zakresie

normalnotorowego taboru kolejowego.

- Odbudowa i modernizacja urządzeń ruchu w 3-letnim planie.
- Odbudowa kolei wąskotorowych w latach 1947—1949.
- Współpraca kolei z portami.
- Organizacja organów wykonawczych Ministerstwa Komunikacji

Sekcja III. Drogi kołowe, lotnicze i porty.

Obrady dnia 2.XII b. r. w godz. 9.00—14.30 i 18.30 oraz dnia 3.XII b. r. w godz. 9.00—12.00 w sali Marmurowej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Jagiellońska 25.



- 1 Tezy programu 3-letniego gospodarki drogowej.
2. Motoryzacja.
3. Zagadnienie dróg wodnych.
- 4 Regulacja rzeki Odry w planie 3-letnim i jej znaczenie dla gospodarki polskiej.
5. Zagadnienie komunikacji lotniczej w planie 3-letnim.
 - a) Linie lotnicze w planie 3-letnim.
 - b) Praca i odbudowa służby meteorologicznej w Polsce.
6. Założenia i cele gospodarki morskiej oraz problemy żeglugowe
7. Zagadnienia portowe.
 - a) Porty rybackie w Polsce.
 - b) Wytyczne odbudowy polskich okrętów morskich
8. Zagadnienia i potrzeby państwowej służby hydrologicznej w rozbudowie dróg wodnych i gospodarce wodnej.

Sekcja IV. Górnictwo.

Obrady dnia 2 XII b. r w godz. 9.00 — 12.00 i 14.30 — 18.30 oraz dnia 3.XII b.r w godz. 9.00 — 12.00 w sali Filharmonii Śląskiej, ul. Sokolska 2

1. Przemysł węglowy w planie 3-letnim.
 - a) Rola przemysłu węglowego,
 - b) Osiągnięcia i warunki wykonania planu,
 - c) Metody planowania,
 - d) Zagadnienia eksportu,
 - e) Węgiel brunatny w planie 3-letnim.
2. Problemy eksploatacyjne
 - a) Zagadnienia inwestycji,
 - b) Plan zaopatrzenia maszynowego.
3. Chemiczna przeróbka węgla.
- 4 Zagadnienia pracownicze w przemyśle węglowym.
 - a) Problemy zatrudnienia,
 - b) Problem mieszkaniowy.
5. Kopalnictwo rud w planie 3-letnim.
 - a) Kopalnictwo rud żelaznych,
 - b) Rudy cynkowo - ołowiane,

Obrady dnia 3.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 w sali Sejmowej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, ul Jagiellońska 25.

6. Zagadnienie przemysłu naftowego.
 - a) Plan 3-letni przemysłu naftowego,
 - b) Gospodarka gazowa w planie 3-letnim.
7. Kopalnictwo soli w planie 3-letnim.

Sekcja V. Hutnictwo.

Obrady dnia 2 XII b. r w godz. 9.00 — 12.00 i 14.30 — 18.30 w sali Sejmowej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, ul. Jagiellońska 25.

1. Plan odbudowy hutnictwa żelaza.
2. Hutnictwo cynku i ołowiu.
3. Problemy górnictwa i hutnictwa, miedzi i niklu w planie 3-letnim.
4. Zagadnienie metali lekkich w planie 3-letnim.
5. Przemysł materiałów ogniotrwałych w planie 3-letnim.
6. Zagadnienie złomu stalowego.

Sekcja VI. Przemysł metalowy.

Obrady dnia 2 XII b. r w godz. 9.00 — 12.00 i 14.30 — 18.30 oraz dnia 3.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 w sali Wojewódzkiego Domu Kultury, ul. Francuska 12.

1. Przemysł metalowy w 3-letnim planie odbudowy.
 - A. Przemysł metalowy w 3-letnim planie odbudowy

jako całość i zagadnienia branżowe przemysłów, należących do C.Z.P.M.

B. Zagadnienia branżowe przemysłów metalowo - przetwórczych, należących do C.Z.P. Zbr., C.Z.P. Hutn., C.Z.P. Węgl., Z.S.P. i Przem. Miejsc:

C Zagadnienia przemysłu metalowego na Ziemiach Odzyskanych, zagadnienia szkolnictwa zawodowego i wnioski dla obrad plenarnych.

Sekcja VII. Energetyka i elektrotechnika.

Obrady dnia 2 XII b. r w godz. 9.00 — 12.00 i 14.30 — 18.30 oraz dnia 3.XII b.r. w godz. 9.30 — 12.00 w Auli Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych, ul. Krasińskiego 3.

1. Energetyka w planie 3-letnim.
2. Przemysł elektrotechniczny w planie 3-letnim.
3. Telekomunikacja w planie 3-letnim.

Sekcja VIII. Budownictwo.

Obrady dnia 2 XII b. r w godz. 9.00 — 12.00 i 14.30 — 18.30 oraz dnia 3.XII. b.r. w godz. 9.00 — 12.00 w Audytorium Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych, ul. Krasińskiego 3.

1. Odbudowa kraju.
 - a) odbudowa miast,
 - b) „ „ Warszawy,
 - c) „ „ wsi,
 - d) „ „ miast portowych delty Wisły.
2. Zagadnienie inwestycyjne i eksploatacyjne budownictwa.
 - a) Planowanie inwestycji budowlanych,
 - b) Nowoczesne metody wykonawstwa,
 - c) Zagadnienia sprzętu budowlanego,
 - d) Zagadnienie pracy i płacy w budownictwie.
3. Zakłady użyteczności publicznej.
 - a) Miejskie zakłady użyteczności publicznej,
 - b) 3-letni plan inwestycji wodociągowej i kanalizacji.

Sekcja IX. Przemysł mineralny i materiałów budowlanych.

Obrady dnia 2. XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 i 14.30 — 18.30 oraz dnia 3.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 w Sali Fabrycznej fabr. d. „Giesche”, ul. Hutnicza 2.

1. Produkcja materiałów budowlanych w planie 3-letnim.
2. Przemysł ceramiczny i szklarski.
 - a) Ceramika techniczna,
 - b) Ceramika półszlachetna,
 - c) Ceramika czerwona,
 - d) Gospodarka surowcami ceramicznymi w planie 3-letnim.
 - e) Szkło.
3. Przemysły: cement, wapno, kamień.
 - a) Zjednoczone fabryki cementu,
 - b) Kamień,
 - c) Wapno i gips,
 - d) Przemysł betoniarski,
 - e) Przemysł materiałów izolacyjnych.

Sekcja X. Przemysł chemiczny.

Obrady dnia 2.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 i 14.30 — 18.30 oraz dnia 3.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 w sali Związku Walki Młodych, ul. Powstańców 43.

1. Drogi rozwoju przemysłu chemicznego w Polsce.
2. Przemysł nieorganiczny.
3. Zaopatrzenie przemysłu kokso - chemicznego w planie 3-letnim.
4. Zagadnienia nawozów sztucznych w Polsce.
5. Przemysł organiczny i chemiczno - farmaceutyczny.

6. Zagadnienia produkcji gumy i materiałów sztucznych.
 - a) Przemysł gumowy i tworzyw sztucznych w Polsce.
 - b) Przemysł mas plastycznych w Polsce.

7. Zagadnienia syntezy paliw płynnych w Polsce.

- 7a. Plan 3-letni rozbudowy Państwowych Zakładów Syntezy.

8. Zagadnienie gazyfikacji kraju.

- 8a. Wytyczne w produkcji gazów technicznych.

9. Przemysł farb i lakierów.

10. Stan i widoki przemysłu górniczego materiałów wybuchowych i środków zapalnych w Polsce.

Sekcja XI. Przemysł lekki (włókienniczy, skórany, papierniczy).

Obrady dnia 2.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 i 14.30 — 18.30 oraz dnia 3.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 w sali Miejskiego Gimnazjum, ul. Jagiellońska 28.

1. Przemysł włókienniczy w Polsce.

- a) Wytyczne do planu 3-letniego w przemyśle włókienniczym.

2. Park maszynowy w przemyśle włókienniczym.

3. Nowoczesna organizacja fabryk konfekcyjnych w perspektywie planu 3-letniego.

4. Włókna sztuczne w planie 3-letnim.

- 4a. Włókna poliamidowe.

5. Przemysł papierniczy.

- a) Zarys przemysłu celulozowo - papierniczego.

- b) Surowce włókniste i półprodukty.

- c) Wytwory i przetwory przemysłu papierniczego.

Sekcja XII. Przemysł spożywczy.

Obrady dnia 2.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 i 14.30 — 18.30 oraz dnia 3.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 w Wyższej Szkole Muzycznej, ul. Krasińskiego 33.

1. Zagadnienia ogólnie przemysłu spożywczego.

- a) Podział i organizacja.

- b) Zagadnienia surowcowe.

2. Plan 3-letni wszystkich branż przemysłu spożywczego.

- a) Przetwory ziemniaczane.

- b) Przemysł olejarski.

- c) „ piwowarsko - słodowniczy.

- d) „ cukierniczy.

- e) „ drożdżowy.

- f) „ octowo - winiarski.

- g) „ konserwowy.

- h) „ młynarski.

- i) „ kawowy.

- j) „ tłuszczowy.

3. Przemysł cukrowniczy w 3-letnim planie gospodarczym.

4. Monopole w planie 3-letnim.

- a) Monopol tytoniowy.

- b) Monopol spirytusowy.

- c) Odbudowa przemysłu zapalczanego w Polsce.

5. Przemysł solny w planie 3-letnim.

Sekcja XIII. Rolnictwo, melioracja, chłodnictwo.

Obrady dnia 2.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 i 14.30 — 18.30 oraz dnia 3.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 w Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych, ul. Dworcowa 3.

1. Przebudowa ustroju rolnego.

2. Produkcja rolna i przetwórstwo.

3. Technika a ustrój rolny.

4. Melioracja jako czynnik powiększenia i polepszenia produkcji rolnej.

5. Gospodarka wodna w 3-letnim planie odbudowy.

6. Potrzeby chłodnictwa polskiego w planie 3-letnim.

Sekcja XIV. Leśnictwo i przemysł drzewny.

Obrady dnia 2.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 i 14.30 — 18.30 oraz dnia 3.XII b.r. w godz. 9.00 — 12.00 w Szkole Powszechnej przy ul. Szkolnej 3.

1. Gospodarka leśna.

- a) Odbudowa państwowego gospodarstwa leśnego.

- b) Zagadnienie zalesienia kraju.

2. Drewno jako surowiec i jego znaczenie w gospodarce polskiej.

3. Drewno zapalczane.

4. Przebudowa przemysłu tartaczego w Polsce.

5. Przemysł drzewny.

- a) Przemysł sklejek i płyt pilśniowych.

- b) Przemysł drzewny przetwórczy w 3-letnim planie gospodarczym.

6. Zagadnienie odszkodowań wojennych w polskim gospodarstwie leśnym.

Członkami Kongresu są wszyscy inżynierowie, technicy i osoby pracujące w zawodzie technicznym oraz interesujące się zagadnieniem planowania gospodarczego. Ponadto udział w Kongresie biorą w charakterze gości osoby zaproszone przez Naczelną Organizację Techniczną R.P.

Uczestnictwo zostało zgłoszone na formularzach, wydanych przez Komisję Organizacyjną Kongresu.

Osoby, które nadesłały w przewidzianych terminach kartę zgłoszenia udziału w Kongresie, otrzymują przed Kongresem przewodnik kongresowy, numerowaną imienną kartę uczestnictwa, zniżkę kolejową, imienne karty zakwaterowania i wyżywienia oraz zagarażowania.

Osoby, które nie dopełniły w przewidzianym terminie warunku zgłoszenia udziału w Kongresie, nie mają zagwarantowanego zakwaterowania i wyżywienia.

Skróty referatów otrzymuje uczestnik Kongresu w czasie od dnia 10 listopada b.r. pocztą. Skróty te, wydane przez organ N.O.T. „Przegląd Techniczny” w specjalnym numerze kongresowym, obejmują najważniejsze zagadnienia, omawiane w referatach na Kongresie.

Ponadto wszystkie czasopisma techniczne zobowiązały się wydrukować przed Kongresem pełne teksty referatów w zakresie swojej branży i specjalności, jeśli na to pozwolą okoliczności i względy techniki drukarskiej. Czasopisma techniczne z pełnymi tekstami referatów są również do otrzymania w Centralnym Biurze Informacyjnym Kongresu w Katowicach przy ul. Kościuszki (obok sali obrad plenum Kongresu).

Księga Kongresowa wyjdzie drukiem po Kongresie. Obejmować ona będzie wszystkie referaty wraz ze skrótem dyskusji i podaniem zapadłych na Kongresie uchwał. Referaty będą ułożone w kolejności zagadnień według poszczególnych sekcji Kongresu. Księga ta stanowić będzie próbę technicznej ekspertyzy obecnego gospodarczego położenia Polski ze wskazaniem dróg rozwojowych na przyszłość.

Na podstawie zarządzenia Min. Komunikacji z dn. 6.IX. 1946 r. G.4-13-730/46 posiadaczom kart uczestnictwa przysługuje zniżka od cen biletów kolejowych na wszystkie pociągi 3 klasy w obie strony po 50% od taryfy normalnej.

Udział w Kongresie nie podlega opłatom.

Uczestnicy Kongresu ponoszą koszty:

- a) przejazd do Katowic i z Katowic do miejsca zamieszkania,

zakwaterowania w wysokości 100.—zł. za kwatery prywatne i 150.—zł. za kwatery w Hotelach.

Powyższa stawka dotyczy opłaty za każdą dobę.

Każdy uczestnik Kongresu, który zgłosił zakwaterowanie na karcie zgłoszenia i przesłał kartę zgłoszenia do Biura Kongresu w Warszawie, w przewidzianych terminach, otrzymuje bezpłatną kartę zakwaterowania.

Uczestnik Kongresu, który w karcie zgłoszenia na Kongres oświadczył, iż będzie korzystał z wyżywienia, przygotowanego przez Komisję Organizacyjną Kongresu, otrzymuje kartę wyżywienia.

Podkomisja Organizacyjna Kongresu w Katowicach przygotowała dla uczestników Kongresu Techników Polskich wycieczki.

Wycieczki odbędą się w dniu 4 grudnia b.r. w ilości sumarycznej dla 600 osób.

W czasie trwania Kongresu służbę informacyjną pełnić będą:

- a) Centralne Biuro Informacyjne w budynku Biura Kongresu w Katowicach przy ul. Kościuszki 112 (obok sali obrad plenarnych).
- b) Biuro Informacyjne w hallu hotelu „Monopol” w Katowicach, przy ul. Dworcowej 7 (naprzeciw dworca kolejowego) dla uczestników, przybywających na Kongres pociągami.
- c) Biuro Informacyjne w Katowicach przy ul. Francu-

skiej 1 — dla uczestników, przybywających na Kongres samochodami.

Wszystkie budynki, związane z Kongresem, oznaczone będą odpowiednimi napisami.

W dniu 4-tym grudnia przypada uroczystość patroniki górników św. Barbary. W dniu tym nie pracują kopalnie. W przeddzień, albo w samym dniu „Barbarki” odbywają się uroczystości górnicze: przyjmowanie do stanu górniczego z symbolicznym „skokiem przez skórę”, przyznawanie dyplomów honorowych za 25-letnią i 40 letnią pracę w zawodzie górniczym, dekorowanie zasłużonych górników odznaczeniami państwowymi i wspólne zabawy z tradycyjnym programem tzw. „Barbarki”.

Centralny Zarząd Przemysłu Węglowego przygotował urządzenie „Barbarki” dla uczestników Kongresu oraz przez siebie zaproszonych gości — w dniu 3 grudnia o godz. 22.00 w hali wystawowej (tj. w sali plenum Kongresu).

Na „Barbarce” przygrywać będą 2 orkiestry górnicze oraz odbędą się taneczne i chóralne występy zespołów świetlicowych. — (Wstęp na „Barbarę” za kartą uczestnictwa w Kongresie Techników Polskich oraz zaproszeniami Centralnego Zarządu Przemysłu Węglowego).

Prace przygotowawcze do Kongresu prowadzi Komisja Organizacyjna Kongresu Techników Polskich, Warszawa, Lwowska 17 m. 3.

Wszystkie szczegółowe informacje o Kongresie znajdują uczestnicy w Przewodniku Kongresowym.

Z życia Organizacji

Protokół

z zebrania Zarządu Głównego Polskiego Zrzeszenia Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych, odbytego w dn. 18.10.1946 r. w lokalu Zrzeszenia w Warszawie, przy ul. Koszykowej 81.

Obecni kol. kol.: Prezes St. Wojnarowicz, VPrezes J. Wyżnikiewicz, członkowie Zarządu: E. Bartlet, J. Drzewiecki, A. Dziurzyński, E. Filipowski, H. Janczewski, Cz. Klubukowski, St. Kowalski, J. Kozłowski, J. Liebfeld, I. Piotrowski, B. Roga, Z. Stefańczyk.

Usprawiedliwili swą nieobecność na zebraniu: kol. kol.: H. Olszewski z Wałbrzycha, J. Kłosiński z Zabrze, Wł. Strzelczyk z Wejherowa.

Zebraniu przewodniczył kol. Prezes St. Wojnarowicz.

Protokolowała na zebraniu kol. H. Olesińska.

Na wniosek przewodniczącego przyjęto następujący porządek obrad:

1. Odczytanie i zatwierdzenie protokołu zebrania Zarządu Głównego z dn. 13.7.1946 r.
2. Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego za okres czasu od 13.7 do 17.10.46 r.
3. Sprawozdanie kasowe.
4. Sprawozdanie Redakcji „Gaz, Woda i Technika Sanitarna”.
5. Sprawozdania Oddziałów.
6. Sprawozdania Sekcji Fachowych.
7. Realizacja uchwał XXIII Zjazdu P.Z.G.W. i T.S.
8. Sprawa likwidacji XXIII Zjazdu.
9. Sprawozdanie kol. I. Piotrowskiego w sprawie Zjazdu w Kudowie oraz ustalenie miejsca XXIV Zjazdu.

10. Przyjęcie nowych członków.

11. Komunikaty Prezesa.

12. Wolne wnioski.

Do p. 1. Wobec wydrukowania protokołu zebrania Zarządu Głównego P.Z.G.W. i T.S. z dn. 13.7.46 r. w Nr. 5. „Gaz, Woda i Technika Sanitarna” protokół nie był odczytany i został przyjęty bez zmian.

Do p. 2. Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego za okres czasu od 13.7. do 18.10.46 r. złożył kol. I. Piotrowski.

Liczba członków Zrzeszenia wynosi obecnie: 4 członków honorowych, 464 — zwyczajnych i 28 — nadzwyczajnych, czyli razem 496-ciu członków. Oprócz tego w dniu dzisiejszym Zarząd Główny ma przyjąć 14 nowych członków. Liczba członków wspierających wynosi w chwili obecnej 60 zakładów.

Liczba miast posiadających zakłady gazowe, wodociągowe, kanalizacyjne i oczyszczania miast wynosi obecnie 448, z tego tylko ze 108 miast pracownicy zakładów należą do Zrzeszenia.

W tych miastach liczba zakładów wynosi: 92 zakłady gazowe, 85 — wodociągowych, 55 — kanalizacyjnych i 7 oczyszczania miasta, razem — 239. Ogólna liczba zakładów miejskich w Polsce wynosi — 823, z której to liczby znaczna część zakładów jeszcze nie uruchomiona.

Pośród personelu technicznego tych 239 zakładów jest 113 inżynierów i 107 techników, razem — 220.

Jak z tego wynika stan liczebny personelu technicznego jest bardzo niewystarczający.

Pośród ważniejszych prac Zarządu Głównego Zrzeszenia należy wymienić następujące: przeprowadzona została korespondencja z Oddziałami w sprawie Kongresu Techników Polskich i należytego obesłania go, w sprawie odznaczeń członków Zrzeszenia, w sprawie nowelizacji regulaminu Oddziałów, w sprawie spisu aktualnego zakładów z zaznaczeniem czynnych, członków rzeczoznawców, kursu dla gazmistrzów itp.

Do Sekcji Fachowych Zarząd Główny Zrzeszenia zwracał się o wznowienie działalności, informował o zadaniach ich i o programie, zlecał różnym Sekcjom do opracowania konkretne aktualne zagadnienia, oraz przypominał o potrzebie opracowania haseł na XXIV Zjazd.

Zarząd Główny współpracował przez swe Sekcje i specjalne komisje z Ministerstwem Odbudowy i Ministerstwem Administracji Publicznej oraz z P.K.N. w komisjach: Odlewniczej, Instalacji Domowych Wod. - Kan., Komisji Urządzeń Wod. - Kan. (wytyczne projektowania Wod. - Kan.) armatury, rurociągów oraz badania i odbioru pomp odśrodkowych.

Wyniki prac komisji w miarę ich ukończenia będą drukowane w naszym organie.

Zarząd Główny Zrzeszenia przez swych przedstawicieli przyjmował udział w konferencjach w Ministerstwie Odbudowy, Administracji Publicznej i Oświaty — w różnych sprawach aktualnych oraz w misji U.N.R.R.A. Do tychże Ministerstw Zarząd Główny występował z memorialami w sprawie otwarcia oddziału techniki sanitarnej na Politechnice Warszawskiej, subwencji dla Zrzeszenia i w innych sprawach.

Zarząd Główny współpracował z N.O.T. i przez swych przedstawicieli przyjmował udział w komisjach: organizacyjnej Kongresu Techników Polskich, w komisji zagranicznej i wydawniczej.

W sprawie uzyskania książek fachowych dla Zrzeszenia Zarząd Główny zwracał się do British Council, U.N.R.R.A. i do Ministerstwa Ziemi Odzyskanych.

Na zapytanie konsulatu Szwajcarskiego Zarząd Główny wydał opinie o kolegach ubiegających się o przedstawicielstwa firm szwajcarskich.

Wobec niewystarczających środków Zarząd Główny nie mógł sam zorganizować stałych wyjazdów w teren i korzystał w paru wypadkach z wyjazdów naszych członków, inżynierów Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji m. st. Warszawy.

W sprawie pośrednictwa pracy napływające zgłoszenia podawał do wiadomości w organie naszym „Gaz, Woda i Technika Sanitarna”.

Nad sprawozdaniem złożonym przez kol. I. Piotrowskiego rozwinęła się ożywiona dyskusja.

W sprawie kursu dla gazmistrzów wyrażono pod adresem Sekcji Gazu Sztucznego i Oddziału Pomorskiego życzenie, aby przed otwarciem kursu były opracowane skrypta wykładów, co zapewni lepsze wyniki kursu. W sprawie kursów korespondencyjnych z gazownictwa, organizowanych przez Departament Szkolenia Kadr Ministerstwa Przemysłu, podkreślano potrzebę zaopiniowania i udziału w nich Zrzeszenia oraz zaznaczono potrzebę egzaminu przed komisją egzaminacyjną z udziałem naszych przedstawicieli.

Kol. J. Kozłowski przypomniał poruszoną już raz przez niego sprawę emerytur dla seniorów naszego Zrzeszenia, wybitnych fachowców, którzy w razie zapewnienia im znanych warunków materialnych, mogliby zająć się pracą naukową i przekazać swą wiedzę następnym pokoleniom.

Kol. J. Kozłowski zwrócił się do Zarządu Głównego o ułatwienie konkretne tej sprawy.

Kol. H. Janczewski podkreślił trudności w pracy Zarządu Głównego z powodu abstynencji w pracach Zarządu Głównego niektórych członków Zarządu. Poza tym uniemożliwia rozwinięcie należytej działalności brak środków lokomocji dla nawiązania ścisłego i stałego kontaktu z terenem.

W związku z niezłożeniem dotąd referatu na Kongres Techników Polskich przez kol. kol. B. Rogę, J. Kłosińskiego i E. Filipowskiego zwrócono się do kolegów o przesłanie przyrzeczonych referatów do kol. J. Wyżnikiewicza w terminie do dn. 1 listopada z tym, że na podstawie tych referatów kol. J. Wyżnikiewicz opracuje referat na Kongres w imieniu Zrzeszenia.

W związku z uchwałą XXII Zjazdu w sprawie podwyższenia uposażeń pracowników technicznych Zakładów miejskich zdecydowano wobec wyjęcia tych spraw z kompetencji stowarzyszeń branżowych zwrócić się za pośrednictwem N.O.T. do miarodajnych czynników, a przede wszystkim do Centrali Związków Zawodowych i Centralnych Zarządów Przemysłów o powoływanie przedstawicieli Zrzeszenia w charakterze opiniodawczych przy ustalaniu płac dla pracowników zatrudnionych w gazownictwie i wodociągarstwie.

Po zakończeniu dyskusji sprawozdanie Zarządu Głównego przyjęto.

Do p. 3. Sprawy finansowe zreferował kol. I. Piotrowski. Ze złożonego sprawozdania wynika, że stan gotówki Zrzeszenia w P.K.O. na 10.10.46 r. wynosił 99.159.50 zł.

Zrzeszenie udzieliło subwencji Redakcji czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna” w sumie 27.763.— zł. Koszta handlowe (drugi, materiały biurowe, uposażenia personelu biurowego, posiłki podczas zebrań Zarządu Głównego itd.) wyniosły 38.482.— zł.

Zadłużenie członków z tytułu zaległości składek wynosi 41.000.— zł. Sprawozdanie kasowe przyjęto z tym aby dążyć za pośrednictwem Oddziałów do jak najprędszego zlikwidowania zaległości.

Do p. 4. Sprawozdanie z działalności Redakcji czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna” złożył kol. H. Janczewski.

Wydano już siedem numerów. Nr. 8 będzie poświęcony Kongresowi Techników Polskich, jaki ma się odbyć w Katowicach, Nr. 9 (grudniowy) — XXIII Zjazdowi P. G. W. i T. S., jaki się odbył w Bydgoszczy w czerwcu b.r.

Od m-ca czerwca b.r. získano 200 nowych prenumeratorów.

W b.m. wysłano 560 cyrkularzy do tych zakładów gazowych, wodociągowych i techniczno - sanitarnych, które naszego czasopisma nie prenumerują, w połowie listopada wydanie podobny okólnik do wszystkich szkół zawodowych na terenie całego Państwa, w połowie grudnia do firm instalacyjnych w Polsce.

**Jednanie prenumeratorów dla własnego organu —
— jest obowiązkiem każdego członka Zrzeszenia!**

Uzyskano subwencję dla czasopisma od Gazociągów Dalekosiężnych „Dalgaz” w Wałbrzychu w wysokości 2000.— zł. miesięcznie. Są czynione starania o uzyskanie subwencji w Ministerstwie Odbudowy, Zjednoczeniu Koksochemicznym oraz Zjednoczeniu Paliw Płynnych.

W najbliższym czasie reszta pozostałości gotówkowej z XXIII Zjazdu zostanie przekazana przez kol. J. Wyżnikiewicza — Redakcji.

Honoraria autorskie będą wypłacane, jak tylko ustabilizuje się strona finansowa naszego organu. Należy sądzić, że nastąpi to już w niedługim czasie.

W sprawie czasopisma „Gospodarka Wodna” przyjęto jednomyślnie wniosek kol. H. Janczewskiego treści następującej:

„Zarząd Główny P.Z.G.W. i T.S. na posiedzeniu w dn. 18.10. b.r. postanawia zwrócić się do Naczelnej Organizacji Technicznej o spowodowanie wykreślenia z programu czasopisma „Gospodarka Wodna” spraw związanych z wodociągami i kanalizacją, jako będących w jedynej kompetencji „Gazu, Wody i Techniki Sanitarnej”, organu P.Z.G.W. i T. S., mającego na tym polu 20-letnią tradycję.

Poświęcenie zagadnieniom wodociągów i kanalizacji drugiego czasopisma nie tylko stwarza niepotrzebną na tym polu konkurencję, ale podważa również zasadę branżowości stowarzyszeń, której wyrażem jeśli chodzi o dziedzinę wodociągów i kanalizacji jest miesięcznik „Gaz, Woda i Technika Sanitarna”.

Na wniosek kol. J. Wyżnikiewicza Zarząd Główny potwierdził uchwałę Prezydium Zarządu Głównego z dn. 18.9. 46 r. co do przyznania personelowi Redakcyjnemu i Administracyjnemu jednorazowej premii za półroczny okres czasu w wysokości 24 000 zł.

Do p. 5. Sprawozdanie Oddziału Pomorskiego złożył kol. J. Wyżnikiewicz. Zarząd Oddziału Pomorskiego ukonstytuował się jak następuje:

1. kol. Wł. Strzeczyk — Przewodniczący Oddziału,
2. „ J. Wyżnikiewicz — Wiceprzewodn. Oddziału,
3. „ R. Kielkiewicz — Sekretarz Oddziału,
4. „ Cz. Lewiński — Członek Zarządu,
5. „ R. Koskowski — Członek Zarządu,
6. „ R. Szmidt — Członek Zarządu,
7. „ P. Szafnicki — Członek Zarządu,
8. „ W. Żylko — Członek Zarządu,
9. „ J. Smiechowski — Z-ca Czł. Zarządu,
10. „ Wł. Zabórny — Z-ca Czł. Zarządu.

Zarząd Oddziału przeprowadził akcję zmierzającą do jednania jaknajwiększej ilości członków zwyczajnych i wspierających, ofiarował swe usługi w sprawie likwidowania zaległości w opłacaniu składek członkowskich, opracował poprawki do regulaminu dla Oddziałów, zebrał na terenie Oddziału opinię w sprawie rozszerzenia ram Zrzeszenia i zmiany nazwy Zrzeszenia — opinia ta wypadła na ogół ujemnie, postanowił popierać dążenia Redakcji „Gaz, Woda i Technika Sanitarna” do wprowadzenia w czasopiśmie działu „Życia zakładów”, opracował program kursu dla gazmistrzów i określił kwalifikacje słuchaczy, uchwalił zwołać Zjazd Okręgowy, postanowił zająć się zbieraniem ogłoszeń na swym terenie dla naszego organu, oraz zjednania dla niego nowych prenumeratorów, w sprawie trudności transportu koksu postanowił zwrócić się o interwencję do Zarządu Głównego, wystąpił z projektem zwoływania przez Zarząd Główny Zjazdów Kierowników Zakładów, zaproponował ustalenie jednolitej nomenklatury funkcji pracowników zakładów.

Preliminarz wydatków przedstawił Zarząd Oddziału Pomorskiego na 36.000.— zł.

Sprawozdanie Oddziału Górnośląskiego złożył kol. J. Kozłowski.

Skład Zarządu Oddziału Górnośląskiego jest następujący:

1. kol. J. Kozłowski — Przewodniczący Oddziału,
2. „ J. Kłosiński — Wiceprzewodn. Oddziału,
3. „ E. Maszczyński — Sekretarz i skarbnik Oddz.
4. „ W. Herniczek — Członek Zarządu,
5. „ E. Zaczynski — Członek Zarządu,
6. „ St. Różański — Członek Zarządu,
7. „ A. Czaplicki — Członek Zarządu,
8. „ A. Trzmiel — Członek Zarządu,
9. „ I. Łęgosz — Członek Zarządu.

W sprawie rozszerzenia ram Zrzeszenia i zmiany nazwy Zrzeszenia Zarząd Oddziału wypowiedział się na ogół negatywnie.

Poza tym Zarząd Oddziału urządził zebrania odczytowo-dyskusyjne, jednał członków Zrzeszenia i prenumeratorów czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna”, zrewidował regulamin dla Oddziałów i zaproponował pozostawienie dawnego regulaminu bez zmian, w sprawie odznaczeń dla członków Zrzeszenia postawił wniosek pozostawienia tej sprawy w kompetencji władz przełożonych pracowników zakładów, ustalił listę rzeczoznawców, usłusunkował się życzliwie do sprawy wydatnego podniesienia składek członków wspierających.

Preliminarz wydatków ustalił Zarz. Oddziału na 15.000 zł.

Sprawozdanie Oddziału Warszawskiego złożył kol. E. Bartlet.

Skład Zarządu Oddziału Warszawskiego jest następujący:

1. kol. E. Bartlet — Przewodniczący Oddziału,
2. „ E. Mossakowski — Wiceprzewodn. Oddziału,
3. „ R. Stępniewski — Sekretarz,
4. „ W. Kobos — Członek Zarządu,
5. „ J. Karbowski — Członek Zarządu,
6. „ A. Luciński — Członek Zarządu,
7. „ J. Komorowski — Członek Zarządu.

Zarząd Oddziału Warszawskiego prowadzi energiczną akcję jednania członków Zrzeszenia, ustalił listę kandydatów na Kongres Techników Polskich, współpracował przy opracowywaniu 3-letniego planu odbudowy zakładów Gaz, Wod. i Kan., dla ożywienia działalności Oddziału postanowił wprowadzić łączników terenowych na terenie Oddziału Warszawskiego, opracował wzór kartoteki członków Oddziału, ustalił listę kandydatów na rzeczoznawców, zajął się nowelizacją regulaminu dla Oddziałów, organizuje zebrania odczytowo-dyskusyjne.

Preliminarz wydatków Zarząd Oddziału Warszawskiego ustalił na 180.000.— zł.

Zarząd Główny zatwierdził skład Zarządu Oddziałów Pomorskiego, Górnośląskiego i Warszawskiego jak również sprawozdania tych Oddziałów.

W sprawie budżetów wobec wielkiej rozbieżności pod względem ich wysokości oraz braku środków Zarząd Główny zdecydował na razie asygnować dla każdego Oddziału po 5.000 zł. i w miarę możliwości uzupełniać te sumy zależnie od liczebności Oddziału i jego działalności.

Z innych Oddziałów sprawozdania nie zostały nadesłane.

Do p. 6. Sprawozdanie z działalności Sekcji Wodociągowo - Kanalizacyjnej złożył kol. Z. Stefańczyk.

Zarząd Sekcji Wod. - Kan. jest następujący:

1. kol. Z. Stefańczyk — Przewodniczący Sekcji,
2. „ I. Piotrowski — Wiceprzewodn. Sekcji,
3. „ W. Petrozolin — Sekretarz,
4. „ W. Błaszczyk — Czł. Zarz. Sekcji,
5. „ St. Gładkowski — Czł. Zarz. Sekcji,
6. „ Z. Gromulski — Czł. Zarz. Sekcji,
7. „ J. Just — Czł. Zarz. Sekcji.

Zarząd Sekcji W. K. opracował program działalności, wysuwając na czoło swych prac opracowanie planu wydawnictw: kalendarza, podręczników i monografii zakładów, do których to prac wybrał specjalne komisje.

Poza tym Zarząd Sekcji Wod. Kan. przedyskutował regulamin dla Sekcji i zaproponował poprawki. Przedstawiciele Sekcji Wod. - Kan. współpracowali przy opracowaniu norm wynagrodzenia za prace inżynierskie które to normy zostały już opracowane i mają być wkrótce zatwierdzone przez Ministerstwo Odbudowy, na ukończeniu są oprócz tego prace przy opracowaniu wzorcowego kosztorysu na roboty Wod. Kan.

Sprawozdanie z działalności Sekcji Koksowniczej złożył kol. J. Drzewiecki.

Skład Zarządu Sekcji Koksowniczej jest następujący:

1. kol. J. Drzewiecki — Przewodniczący Sekcji,
2. „ A. Dumański — Wiceprzewodn. Sekcji,
3. „ R. Troeger — Sekretarz Sekcji,
4. „ B. Roga — Czł. Zarz. Sekcji,
5. „ J. Kłosiński — Czł. Zarz. Sekcji,
6. „ J. Gruszczyński — Czł. Zarz. Sekcji,
7. „ Jugenfeind — Czł. Zarz. Sekcji.

Zarząd Sekcji Koksowniczej opracował program inwestycyjny w zakresie gazu koksowniczego i postanowił wystąpić z memoriałem do Ministerstwa Przemysłu w sprawie uzyskania kredytów na wspomniane inwestycje.

Zarząd Sekcji Koksowniczej powołał specjalną komisję do opracowania norm technicznych gazu koksowniczego.

Sprawozdania obu sekcji przyjął Zarząd Główny do zatwierdzającej wiadomości. Inne sekcje nie złożyły sprawozdań.

Przewodniczący Sekcji Przemysłowej kol. Cz. Kłobudowski złożył rezygnację ze stanowiska przewodniczącego Sekcji Przemysłowej uznając, za niecelowe istnienie tej sekcji.

Zarząd Główny nie przyjął rezygnacji kol. Cz. Kłobudowskiego i zaproponował zastanowić się jeszcze raz nad zakresem działalności Sekcji Przemysłowej i możliwością zorganizowania jej.

Po załatwieniu punktu 6 porządku obrad kol. St. Wojnarowicz z braku czasu opuścił zebranie, przekazując przewodniczenie kol. J. Wyżnikiewiczowi.

Do p. 7. Sprawę realizacji uchwał XXIII Zjazdu referuje kol. H. Janczewski.

Wniosek kol. B. Rogi w sprawie utworzenia Komitetu Gazowniczego przekazano do ściślejszego rozpracowania sekcjom gazu sztucznego i koksowniczego. Wniosek ten jest obecnie w stadium realizacji.

Wniosek kol. H. Janczewskiego w sprawie monografii zakładów gazowych i wodociągowych przekazano Zarządowi Głównemu dla nadania mu biegu.

Ponadto cały szereg dezyderatów przekazano: Zarządowi Głównemu dezyderat kol. Z. Rudolfa, ażeby w najbliższym czasie został opracowany trzyletni plan inwestycyjny uzdrowisk polskich, przy czym zagadnienie to ma być omówione na XXIV Zjeździe P.Z.G.W. i T.S.

Sekcjom Wodociągowo - Kanalizacyjnej oraz Techniki Sanitarnej postanowiono przekazać do rozpatrzenia dezyderaty inż. H. Przyłęckiego w sprawie „Państwowego Instytutu Technologii Wody, Ścieków i Techniki Sanitarnej” oraz „Wytocznych do projektowania rozbudowy i rekonstrukcji oczyszczalni ścieków”.

Dezyderat prof. mgr. T. Kirkora w sprawie nawiązania bliższego kontaktu między placówkami badawczymi Wodociągów i Kanalizacji a Zakładami Naukowymi przekazano Sekcji Wodociągowo - Kanalizacyjnej.

Dezyderat inż. J. Kozłowskiego w sprawie „Rozbudowy Okręgowych Wodociągów Zagłębia Węglowego w latach 1947 — 1950” oraz inż. W. Chramca i A. Trzmieła odnośnie „Państwowych Zakładów Wodociągowych na Górnym Śl. i ich rozbudowie w najbliższej przyszłości” przekazano również do wstępnego rozpatrzenia Sekcji Wodociągowo - Kanalizacyjnej.

Dezyderat kol. St. Kowalskiego, Dyrektora Gazowni Łódzkiej w sprawie zwrócenia się do Komisji Centralnej Związków Zawodowych oraz Zarządów Przemysłu, ażeby przy zawieraniu umów zbiorowych i regulowaniu plac P.Z.G.W. i T.S. miało swoich przedstawicieli w charakterze opiniodawców, przekazano Zarządowi Głównemu.

Również drugi dezyderat kol. St. Kowalskiego w sprawie rozszerzenia ram Zrzeszenia na fachowców wszystkich zakładów użyteczności publicznej przekazano Zarządowi Głównemu.

Dezyderat kol. inż. W. Popielskiego odnośnie „Tendencji rozwojowych w konstrukcji wodomierzy” przekazano Sekcji Wodociągowo - Kanalizacyjnej.

Dezyderat kol. inż. L. Skibniewskiego w sprawie dostarczania Państwowemu Instytutowi Hydrologiczno - Meteorologicznemu przez zakłady wodociągowe dla celów naukowo - badawczych materiałów charakteryzujących występowanie wód gruntowych — przekazano Zarządowi Głównemu.

Postanowiono również przekazać do rozpatrzenia Zarządowi Głównemu wniosek kol. inż. K. Knauera do referatu inż. J. Liebfelda w sprawie dokonywania przez zakłady gazowe i wodociągowe odpisów na amortyzację urządzeń.

Dezyderat kol. J. Liebfelda w sprawie powołania do życia Rady Techniczno - Gospodarczej przy Zrzeszeniu postanowiono również przekazać Zarządowi Głównemu.

Do p. 8. Sprawę likwidacji XXIII Zjazdu omówił kol. J. Wyżnikiewicz.

Sprawozdanie z XXIII Zjazdu zostało już przesłane Zarządowi Głównemu. Sprawozdanie rachunkowe nie jest jeszcze zakończone z powodu nieściągnięcia wszystkich należności przez Komitet Organizacyjny. Nastąpi to niebawem.

Zarząd Główny przyjął do wiadomości wyjaśnienia kol. Wyżnikiewicza i upoważnił Komitet Organizacyjny XXIII Zjazdu do wypłacenia pracownikom, zatrudnionym przy organizowaniu Zjazdu specjalnych premii gotówkowych.

Uchwalono wydrukować blankiety i koperty firmowe dla Zarządu Głównego i Oddziałów, przy czym koszt ich druku będzie pokryty z pozostałości gotówkowej Zjazdu.

Zamknięte ostatecznie sprawozdanie rachunkowe z XXIII Zjazdu będzie w najbliższym czasie przekazane Komisji Rewizyjnej.

Do p. 9. Kol. I. Piotrowski zakomunikował, że w sprawie zbadania możliwości urządzenia XXIV Zjazdu P.Z.G.W. i T.S. w Kudowej nie wyjeżdżał na miejsce wobec tego, że zbadaniem tej sprawy zajął się kol. J. Kozłowski wspólnie z kol. Dyr. H. Minkiewiczową.

Na podstawie ich informacji Kudowa nie nadaje się do tego celu, a za najbardziej odpowiednią miejscowość do urządzenia XXIV Zjazdu należy uznać Solice, oddalone o 5 km od centrum przemysłowego Wałbrzycha.

Po wyjaśnieniach kol. J. Kozłowskiego i dyskusji Zarząd Główny uchwalił delegować kol. I. Piotrowskiego do ostatecznego porozumienia się na miejscu w sprawie zorganizowania XXIV Zjazdu w Solicach z naczelnym dyrektorem uzdrowisk dolnośląskich ob. Lenga oraz z Zarządem Oddziału Dolnośląskiego Zrzeszenia w Wałbrzychu.

Do p. 10. Przyjęto do Zrzeszenia następujących członków zwyczajnych:

Oddział Warszawski:

1. kol. Łękowski Bolesław — majster, Wydz. Bud. Wod. i Kan. m. st. W-wy, zam. Miasto Ogród Jelonki k/Warsz., Mickiewicza 57.
2. kol. Pamięta Waclaw — majster, Wydz. Bud. Wod. i Kan. m. st. W-wy, zam. Wawrzyszew gm. Młociny, Bajana 7.
3. kol. Piotrowski Stanisław — ślusarz, St. Filtrów Wod. i Kan. m. st. W-wy, zam. W-wa, Filtrowa 62—54.
4. kol. Poplawski Józef inż. Insp. Sieci dom. Wod. i Kan. m. st. W-wy, zam. Anin k/W-wy, Krakowska 12—7.
5. kol. Skupiewski Czesław inż., st. ref. techn. Insp. Sieci Dom. Wod. i Kan. m. st. W-wy, zam. Celestynów k/W-wy, dom własny.
6. kol. Stanisławski Franciszek — majster mur. Wydz. Bud. Wod. i Kan. m. st. W-wy, zam. W-wa, Hajoty 81—4.
7. kol. Wrede Alfred — mechanik, st. pomp kanałów Wod. i Kan. m. st. W-wy zam. W-wa, Dobra 74.

Oddział Pomorski:

1. kol. Jaworski Wiktor — kier. adm. - gosp. Gazownia M. w Słupsku, zam. Słupsk, Rybacka 16—3.
2. kol. Kuich Franciszek — kierownik M. Zakł. Oczyszczania M. w Bydgoszczy, zam. Bydgoszcz, Sniadeczek 6—1.

Oddział Dolnośląski:

1. kol. Bachowski Roman — urzędn. tech. biura rysunk. „Dalgaz” w Wałbrzychu, zam. Wałbrzych, Kombatanów 24.
2. kol. Gabryszewski Tadeusz inż. v-dyr. Zakł. Wod. i Kan. we Wrocławiu zam. Wrocław 12, Wojtkiewicza 18.
3. kol. Kasprzyk Stefan — techn. - mechanik, kierow. Gazownia M. w Świdnicy, zam. Świdnica, Długa 12.

4. kol. Kornelak Józef — z-ca kier. zakł. Gaz. Wod. i Kan. w Świdnicy zam. Świdnica, ks. Bolko 33.
5. kol. Szulc Leopold — kier. biura rysunk. „Dalgaz” w Wałbrzychu, zam. Wałbrzych, Kościuszki 1—4.

Oddział Górnośląski:

1. kol. Silka Bolesław inż. Docent Politechniki Śląskiej, zam. Gliwice Dworcowa 20.

Do p. 11. Kol. H. Janczewski zwrócił się do zebranych kolegów o popieranie naszego organu „Gaz, Woda i Technika Sanitarna”. Kol. B. Roga przyrzekł wyjednać subwencję na ten cel od Przemysłu Koksochemicznego.

Kol. E. Filipowski wyraził nadzieję, że w tym samym czasie uda się uzyskać subwencję od Centralnego Zarządu Energetyki.

Na wniosek kol. J. Kozłowskiego uchwalono odbyć następne zebranie Zarządu Głównego Zrzeszenia w Katowicach w okresie Kongresu P.T.

Na wniosek kol. Z. Stefańczyka uchwalono w zgłoszeniach członków umieszczać pytanie do jakiej sekcji pragnie należeć kandydat.

Na zapytanie kol. I. Piotrowskiego zdecydowano na XXIV Zjeździe urządzić wystawę.

Kol. B. Roga zaproponował zorganizowanie na Zjeździe wycieczek po uzdrowiskach.

Wobec otrzymania informacji o odznaczeniu kol. B. Rogi orderem Polonia Restituta wszyscy zebrani złożyli kol. B. Rodze serdeczne gratulacje.

Na tym zebranie zakończono o godzinie 18-ej.

Dyrektor

Prezes

(—) inż. I. Piotrowski

(—) inż. St. Wojnarowicz

Pośrednictwo pracy

KRAKÓW.

Krakowska Gazownia Miejska zatrudni natychmiast dwóch inżynierów: 1 dypl. inżyniera budowy maszyn oraz 1 dypl. inżyniera chemika.

Warunki do omówienia.

Oferty należy kierować pod adresem: Krakowska Gazownia Miejska, Kraków, ul. Gazowa 16.

SZPROTAWA — woj. Dolnośląskie.

Zarząd Miejski w Szprotawie poszukuje gazmistrza do tamtejszej gazowni. Warunki do omówienia.

Oferty prosimy kierować pod adresem: Szprotawa, Woj. Dolnośląskie — Zarząd Miejski

Adresy firm instalacyjnych

Redakcja «Gazu, Wody i Techniki Sanitarnej» przystąpiła do zbierania adresów uprawnionych firm instalacyjnych na terenie całego Państwa — wykonywujących roboty gazowe, wodociągowe, kanalizacyjne i techniczno-sanitarne — a to w celu zainteresowania tych firm naszym miesięcznikiem.

W związku z powyższym Redakcja zwraca się z gorącą prośbą do wszystkich Kol. Kol. Dyrektorów i Kierowników zakładów gazowych, wodociągowych i techniczno-sanitarnych o przesłanie na nasz adres w czasie możliwie najkrótszym nazw i adresów uprawnionych firm — wykonywujących podane wyżej roboty.

Komunikat Sekcji Gazu Sztucznego

„Przy Polskim Zrzeszeniu istnieje powołana do życia na ostatnim zebraniu ogólnym Sekcja Gazu Sztucznego. Ponieważ przy restytuowaniu Polskiego Zrzeszenia nie było możliwości normalnego przejścia wzgl. zapoczątkowania tej Sekcji

z powodu braku jakichkolwiek poprzedników, przeto tą drogą Sekcja zwraca się do członków z uprzejmą prośbą o deklarowanie się do pracy w tej Sekcji i wypowiedzenie swoich uwag co do tej Sekcji. Wszelkie dane prosimy kierować pod adresem przewodniczącego tej Sekcji inż. J. Wyżnikiewicza, Bydgoszcz, Gazownia Miejska.”

Komunikaty Redakcji

Numer Zjazdowy

Redakcja „Gazu, Wody i Techniki Sanitarnej” niniejszym podaje do wiadomości członków Zrzeszenia oraz Czytelników, iż Nr. 9 (grudniowy) naszego czasopisma zostanie poświęcony XXIII Zjazdowi Polskich Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych, jaki odbył się w dniach 26 — 28 czerwca 1946 r. w Bydgoszczy.

Zalecenie «Gazu, Wody i Techniki Sanitarnej» do użytku szkół zawodowych

Pragniemy podzielić się radosną wiadomością z naszymi Czytelnikami, iż Ministerstwo Oświaty (Departament Ustrojowo - Programowy) pismem z dn. 28 października 1946 r. Nr. III-UP-2501/46 skierowanym do Redakcji „Gazu, Wody i Techniki Sanitarnej” zawiadomiło nas, iż czasopismo nasze, na zasadzie orzeczenia Specjalnej Komisji Ministerialnej, zostanie w najbliższym czasie umieszczone w spisie

czasopism zaleconych do użytku szkół zawodowych na terenie całego Państwa.

Usiłowania nasze zmierzające do zainteresowania jaknajszerszych warstw młodzieży kształcącej się zawodowo sprawami gazownictwa, wodociągarstwa i techniki sanitarnej zostały uwieńczone pomyślnym wynikiem. Napawa nas to otuchą, że krąg propagowanych przez nas dziedzin techniki, mający tak kapitalne znaczenie w podniesieniu stanu sanitarnego miast i osiedli wiejskich będzie się stale rozszerzał oraz, że czasopismo nasze wobec braku odpowiedniej literatury fachowej spełni znaczną rolę w dokształcaniu kadr.

Redakcja naszego czasopisma zwraca się z apelem do Czytelników i Członków Zrzeszenia o użycie swego wpływu na swoich terenach, ażeby miejscowe Szkoły Zawodowe „Gaz, Wodę i Technikę Sanitarną” zaprenumerowały.

W sprawie tej zwróciliśmy się specjalnym okólnikiem w b.m. do wszystkich szkół zawodowych na terenie całej Rzeczypospolitej.

Wydawnictwa nadesłane

L. J. OVERTON M. I. H. V. E., DOMESTIC HOT WATER SUPPLIES (CROSSBY LOCKWOOD AND SON, LTD, 20 Tudor Street, London, E. C. 4), str. 109. Zaopatrywanie w gorącą wodę domów i centralne ogrzewanie gorącą wodą.

Jest to czwarte wydanie książki niewielkich rozmiarów, zawierające zbiór najbardziej potrzebnych danych i tablic, koniecznych do obliczenia i zaprojektowania urządzeń zaopatrywania w gorącą wodę i urządzeń centralnego ogrzewania wodnego. Książka jest przeznaczona głównie dla projektantów i wykonawców urządzeń cieplnych jako podręczny, a nawet kieszonkowy zbiór najpotrzebniejszych tablic i schematów dla stosunkowo niewielkich i typowych instalacji, może jednak być przydatną i dla fachowców pokrewnych branż jak architekci, budowniczowie, inżynierowie sanitarni itd., którzy często stykają się z omówionymi w niej zagadnieniami, a nawet dla użytkowników urządzeń.

Pewną niedogodnością książki jest angielski układ miar co utrudnia korzystanie z niej przez naszych techników i wymaga przeliczeń na metryczny układ miar.

Książka ta przy niewielkiej objętości zawiera dużo pożytecznej treści i zasługuje na polecenie jej kołom fachowym.

H. S.

E. MOLLOY, PLUMBING AND GAS FITTING (GEORG NEWNES, LTD, LONDON, Tower House, Southampton Street, Strand, W. C. 2), str. 378; przeszło 600 ilustracji i fotografii. Instalacje kanalizacyjne, wodociągowe z zimną i gorącą wodą i gazowe.

Książka zawiera zbiór wiadomości dla montera instalacji

cyjnego urządzeń wodociągowych, gazowych i centralnego ogrzewania. Oparta jest tak podaje autor na doświadczeniach i obserwacjach przeszło dwudziestu doświadczonych majstrów i monterów instalacyjnych. Podręcznik posiada dwie części—pierwsza zawiera wiadomości z dziedziny praktyki monterkiej i łączenia rur (ołowianych, miedzianych, żeliwnych, ciągnionych) montaż urządzeń itd. Część druga zawiera zbiór wiadomości podstawowych dotyczących zasad działania, obliczania, projektowania mniejszych urządzeń oraz sposoby wykrywania i usuwania przyczyn wadliwego działania instalacji. Kilkaset fotografii i rysunków przedstawia zarówno narzędzia pracy jak i szczegółowe sposoby prawidłowego i nieprawidłowego wykonywania czynności, spotykanych w praktyce monterkiej.

Jest to zarówno doskonały podręcznik dla rzemieślników, którzy pragnęliby się nauczyć tych wiadomości, które są potrzebne aby zostać monterem - instalatorem, jak: poradnik dla praktyków z tych dziedzin pragnących dokładniej poznać fach.

Niedogodnością w polskich warunkach jest angielski system miar; niektóre rozdziały j. np. o rurach ołowianych oraz rurach ze stopów ołowiu w naszych warunkach nie mają zastosowania.

Omawiana książka zawiera tyle cennych wiadomości i praktycznych wskazówek, że może być zalecona jako bardzo pożyteczny podręcznik dla praktyków z wyżej wymienionych dziedzin.

H. S.

Przegląd czasopism

Przegląd Techniczny Nr 15 i 16

Nr. 15 i 16 — zawiera następującą treść:

Inż. Alfred Wiślicki. — Roczny bilans prac rewindykacyjnych. Kongres Techniczny. Inż. Juliusz Kiersnowski. — Zwiększenie wydajności pracy w budownictwie. Inż. Fr. Ciecióra. — Nasze potrzeby w zakresie wydawnictw technicznych a komisja wydawnicza N.O.T. Doc. Dr. Inż. Stefan Siennicki. Projektowanie zakładów przemysłowych. Inż. Dr. Ludomir Suwalski. — Zaopatrzenie powietrza w kesonach (dok.). Inż. Bernard Haman i inż. Wacław Kowalski. — Kalkulacja opłacalności elektrowni w związku z ceną kVAh (dc.). Dr. W. Kasperowicz. — Wyglądanie danych statystycznych (dok.). Inż. Bronisław Horodko. — Sposób spawania stali o zawartości ponad 0,3% węgla (dok.). Leopold Komorowski. — Przeróbka techniczna i wulkanizacja tiokolu. Międzynarodowy zjazd techniczny w Paryżu. Komunikaty stowarzyszeń technicznych. Z prasy zagranicznej. Normy budowlane Komisji norm przy Ministerstwie Odbudowy (d.c.). Kronika. — S. J. Bogum. — Magnetyczne zapisywanie głosu. Pociski z zapalnikiem radarowym. Magnitogórski kombinat przemysłowy. Stopy ognioodporne w Stanach Zjednoczonych A. P. Inż. J. Poznański. — Stan przemysłu węglowego.

Przemysł Chemiczny Nr 7

Nr. 7 — zawiera następującą treść:

Do wszystkich pracowników Przemysłu Chemicznego. Zjazd Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego w Polsce. Odznaczeni Pracownicy Przemysłu Chemicznego. Dr. J. Kovats. — Wpływy temperatury na szybkość przebiegu fermentacji kwasu cytrynowego przez *Aspergillus niger*. Prof. T. Kirkor. — Zmiękczenie i odsalanie wody za pomocą żywic sztucznych (mas plastycznych). Dr. W. Załachowski. — O tzw. „węglowych” materiałach wybuchowych używanych w kopalniach węgla. M. Rygielski. — Racjonalne metody przemysławania szkła laboratoryjnego. Inż. D. Dworecki. — O kleju karbinolowym. Przed Kongresem Świata Technicznego w Polsce. Kronika. Statystyka.

Mechanik Nr 9

Nr. 9 — zawiera następującą treść:

I. Artykuły główne. Inż. Jan Piotrowski „Etapu budowy obrabiarek w Polsce”. Inż. - mech. Witold Szymanowski „Rozwój konstrukcji obrabiarkowych”. Inż. Ludwik Uzarewicz „O normalizacji końcówek wrzecion obrabiarek”. Inż. - mech. Stanisław Kunstetter „Wyłącznik sterowany elektrycznie”. Zdzisław Perzyk „Odlewać, kuć, spawać?”. Inż. Włodzimierz Pruszeński „Platery Warszawskie”.

II. Polska encyklopedia mechanika. Inż. - mech. Jan Obalski „Podstawowe pojęcia metrologii (c.d.)”. Prof. dr. inż. Wacław Moszyński „Połączenia nitowe”. Inż. - mech. A. T. Troksolański „Silniki wodne”.

III. Polscy mechanicy mówią po polsku. „Tokarka”. „Fizyczny - fizyczny” M. T. H. „Własność - właściwość” M. T. H.

IV. Dział normalizacyjny. „Z działalności Komisji Techniki Warsztatowej” W. G. „Wiertła kręte do żeliwa i stali z chwytem cylindrowym, krótkie. Projekt norm PN/N-107. „Wiertła kręte do żeliwa i stali z chwytem stożkowym Morse'a”. Projekt normy PN/N-109.

V. Młody mechanik. Inż. - mech. Władysław Gwiazdowski „Obliczanie stożków”. Inż. - mech. Stanisław Kunstetter „Formaty papieru”. Prof. inż. Kornel Wesołowski „Przeróbka rud żelaznych”.

VI. Pomysł i wskazówki praktyczne. „Szybkocuciące zaciski gwintowe” M. C.

VII. Przegląd czasopism technicznych. „Hartowanie powierzchniowe prądem szybkozmennym” J. Od.

VIII. Bibliografia. Książki nadesłane. Czasopisma nadesłane.

IX. Rzeczy ciekawe. „O czasomierzu — zegary średniowieczne”. Brat Wawrzyniec.

X. Kronika. „Regulamin Głównej Komisji Kwalifikacyjnej SIMP”. „Z działalności Towarzystwa Kursów Technicznych” Komunikat Komisji Org. Kongresu Techników Polskich.

Przegląd Organizacji Nr 8

Nr. 8 — zawiera następującą treść:

Józef Żółtaszek. — Ewolucja naukowej organizacji. Inż. Zygmunt Puławski. — Produkcja i normalizacja sprzętu ochronnego. Józef Gajda — Księgowanie operacji komisowych. Aleksander Kisłowski. — Reorganizacja oddziału wojewódzkiego pewnej centrali handlowej. Inż. Zygmunt Zbichorski. — Prawo harmonii. Jan Kostecki. — Przygotowanie produkcji w Zjednoczeniu Ceramicznym. Z działalności Instytutu Naukowego Organizacji i Kierownictwa. Przegląd czasopism.

Politechnika Nr 3

Nr. 3 — zawiera następującą treść:

Prof. M. Huber: Sklerometr wahadłowy Herbert'a. Mgr. Ewa Widomska: Sp. prof. Stanisław Kalinowski. Dr. inż. E. Olszewski: Rozwiązywanie układów równań liniowych metodą krakowianów. Inż. W. Pogany: (Akademia Górnicza): Obliczenie obudowy murowej lub betonowej chodnika kopalnianego. Inż. Z. Zbichorski: Jak podnieść wydajność? Inż. A. Myślicki: Badania układów trójfazowych za pomocą składowych symetrycznych. Tłum. H. Olszeński: System nawigacyjny Decca. Inż. L. Szumowski: Szkło jako materiał izolacyjny. Dział informacyjny: Z odbudowy przemysłu i techniki w Polsce. Przegląd nadesłanych czasopism i książek. Kronika. Skrzynka pocztowa.

W y d a w c a: Polskie Zrzeszenie Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych
Redakcja i Administracja: Warszawa, ul. Koszykowa 81. Tel. 8.56.39; Konto P.K.O. Nr. 1-1133.
Redaktor Naczelny: inż. Ignacy Piotrowski Redaktor: inż. Henryk Janczewski

O g ł o s z e n i a: 1 strona 3.500 zł., 1/2 str. 1800 zł., 1/4 str. 1100 zł., 1/8 str. 700 zł.
P r e n u m e r a t a: Półrocznie 240 zł. Kwartalnie 120 zł. Numer pojedynczy 40 zł.

D.T.H. „TECHNIKA”

W A R S Z A W A

ul. Królewska 16

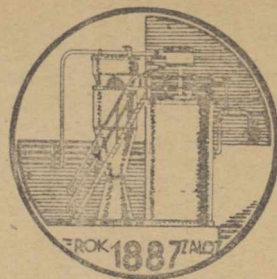


Przedstawicielstwo
Państwowych Fabryk
Wodomierzy

p o l e c a

WODOMIERZE

do wszelkich
zastosowań



ZAKŁAD BADANIA WODY
I BUDOWY APARATÓW
inż. WŁ. NEUGEBAUER

B Y T O M

Kamienna 1 Tel. 47-17



**ZMIĘKCZANIE
W O D Y**

LABORATORIUM

B A D A N I A W O D Y

WODOCIĄGÓW WARSZAWSKICH



PRZYJMUJE WSZELKIE

ANALIZY

W ZAKRESIE BADANIA

W O D Y

(chemiczne, bakteriologiczne i biologiczne)

Próby do badania są przyjmowane
tylko po uprzednim porozumieniu się

WARSZAWA, UL. KOSZYKOWA 81
Stacja Filtrów – telefon 8.56.39

PAŃSTWOWA FABRYKA GAZOMIERZY

Tczew, ul. 30 stycznia Nr 30. Tel. 1236

o r a z

POLSKA FABRYKA GAZOMIERZY

pod Zarządem Państwowym

Toruń, ul. Targowa 12/20. Tel. 410

przyjmują zamówienia na

gazomierze mieszkaniowe

naprawiają

**gazomierze wszelkich
systemów i wielkości,**

jak również

gazomierze stacyjne

dostarczają

**gazomierze przemysłowe,
doświadczalne
i do wysokich ciśnień**

GAZ, WODA I TECHNIKA SANITARNA

o r g a n

**POLSKIEGO ZRZESZENIA GAZOWNIKÓW
WODOCIĄGOWCÓW i TECHNIKÓW SANITARNYCH**

M i e s i ę c z n i k

Prenumerata kwartalna 150 zł.

C E N Y O G Ł O S Z E Ń :

w tekście:

$\frac{1}{1}$ strony . . 4000 zł.

$\frac{1}{2}$ „ . . 2200 „

$\frac{1}{4}$ „ . . 1300 „

$\frac{1}{8}$ „ . . 800 „

Ogłoszenia na okładce 20% drożej.

Do ceny ogłoszeń dolicza się 10% podatek miejski.

Adres Administracji:

WARSZAWA, UL. KOSZYKOWA Nr 81

Telefon Nr 85-639

P. K. O. Nr I-1133

REDAKCJA «GAZU, WODY i TECHNIKI SANITARNEJ»

niniejszym zawiadamia, iż po dokonaniu remanentu posiada na składzie nieoprawne roczniki oraz pojedyncze egzemplarze naszego czasopisma z następujących lat:

Rok 1930 — Nr.Nr. 1, 2, 3, 4, 10, 11 i 12

„ 1931 — Nr.Nr. 1, 5, 6, 7, 8, 9, i 12

„ 1932 — K o m p l e t

„ 1933 — K o m p l e t

„ 1934 — Nr.Nr. 2, 3, 4, 7, 9, 10 i 12

Rok 1935 Nr.Nr. 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11 i 12

„ 1936 Nr.Nr. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 i 12

„ 1937 Nr.Nr. 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 i 12

„ 1938 Nr.Nr. 1, 2, 3, 5, 10, 11 i 12

„ 1939 Komplet od Nr. 1 do 8

Rok 1946 — Komplet od Nr. 1 do 9.

Numery te zawierają wiele cennego materiału naukowego, technicznego i statystycznego — dotyczącego dziedzin polskiego i zagranicznego gazownictwa i wodociągarstwa w latach 1930 — 1946. Z uwagi na duże zapotrzebowanie prosimy o szybsze kierowanie zamówień, gdyż niektóre numery podane w Nr 8 »Gazu, Wody i Techniki Sanitarnej« zostały już rozsprzedane.

Cena pojedynczego egzemplarza 40zł. Rocznik (12 egz.) 480zł.

Do ceny sprzedażnej doliczamy koszt przesyłki pocztą.

Zamówienia przyjmuje Administracja czasopisma

«GAZ, WODA i TECHNIKA SANITARNA»

Warszawa

ul. Koszykowa 81